

Załącznik
do uchwały
Rady Miasta Torunia
z dnia.....

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA MIASTA TORUNIA na lata 2014-2020

AKTUALIZACJA STRATEGII NA LATA 2007-2013

Wrzesień 2013

Spis treści:

1. Wprowadzenie.....	4
2. Ramy prawne i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi.....	7
3. Diagnoza sytuacji społecznej i prognoza zmian w perspektywie 2020	9
3.1. Źródła analizy.....	9
3.2. Sytuacja demograficzna	9
3.3. Starzenie się ludności, konsekwencje i wyzwania	11
3.4. Niepełnosprawność	15
3.5. Rodzina i sytuacja dziecka	16
3.6. Ubóstwo i bezdomność	19
3.7. Bezrobocie.....	20
3.8. Uzależnienia.....	22
3.9. Kapitał społeczny	23
4. Analiza SWOT	24
5. Misja i cele strategiczne z kierunkami działań.....	37
5.1. Misja.....	37
5.2. Ramowy kształt misji i obszarów strategicznych i operacyjnych.....	39
5.3. Szczegółowa siatka celów strategicznych i celów operacyjnych.....	40
Cel strategiczny nr 1: Zintegrowany system wsparcia rodziny i opieki nad dzieckiem	41
Cel strategiczny nr 2: Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	47
Cel strategiczny nr 3: Zintegrowany system wsparcia i aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych.....	52

Cel strategiczny nr 4: Partnerstwo na rzecz aktywizacji podmiotów lokalnych i budowy kapitału społecznego	58
6. Monitoring i ewaluacja	60
6.1 Wskaźniki.....	61
6.2. Sposób realizacji strategii i jej ramy finansowe.....	61
7. Zakończenie	63
8. Wykaz skrótów użytych w strategii.....	64
Aneks: Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi	65
1.Unijne dokumenty strategiczne.....	65
1.1.Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.....	65
1.2.Komunikat Komisji Europejskiej „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej” ..	65
1.3.Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu: Uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE	66
2.Krajowe dokumenty strategiczne	67
2.1.Raport Polska 2030	67
2.2.Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju.....	68
2.3.Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020	69
2.4.Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020.....	69
2.5.Narodowa Strategia Integracji Społecznej	70
3.Samorządowe dokumenty strategiczne - Strategia Rozwoju Miasta Torunia.....	72

1.Wprowadzenie

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością, co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego, w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Celem niniejszego opracowania jest racjonalizacja lokalnej polityki społecznej uwzględniająca potrzeby poszczególnych grup społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, aby w konsekwencji doprowadzić do integracji społecznej. Strategia powstająca, jako opracowanie planistyczne, którego opracowanie jest warunkowane ustawą o pomocy społecznej w wieloletniej perspektywie czasowej ma przyczynić się do minimalizowania rozmiarów problemów społecznych rozumianych jako bariery, które musi przezwyciężyć lokalna społeczność by rozwijać się w sposób spójny i zrównoważony.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 - 2020 rozwijając myśl planistyczną zawartą w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2007 - 2013 jest w znacznej mierze zbliżona układem do dokumentu poprzedniego, choć oczywiście pojawiają się zmiany np. w zakresie prognozy i sposobu jej wdrażania.

Dokument zawiera diagnozę sytuacji społecznej i prognozę zmian problemów społecznych w perspektywie do 2020 roku. Diagnoza jest skonstruowana z określenia stanu aktualnych problemów społecznych i ich prognozy (ostatni akapit) na najbliższe lata. Identyfikacja najważniejszych kwestii społecznych została skonstruowana na podstawie przedłożonych materiałów statystycznych i urzędowych a także narzędziom analizy strategicznej, do których należy zaliczyć identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT). Identyfikacja ta składa się ze

wskazanych - podczas roboczego spotkania - stwierdzeń określających cechy lokalnej polityki społecznej oraz rangowania wskazującego siłę oddziaływania danego czynnika na środowisko lokalne.

Z diagnozy wynikają obszary problemowe, nad którymi winna skupić się miejska polityka społeczna. Ujęte w formę misji, celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań, w sposób praktyczny wyznaczają działania poszczególnych aktorów życia publicznego Torunia. Część programowa została ujęta w formie tabelarycznej, zawierającej cele, kierunki oraz realizatorów poszczególnych działań, czas ich realizacji oraz wskaźniki ich wykonania. Takie ujęcie programu powinno ułatwić korzystanie z dokumentu oraz poprawić przejrzystość kompetencji poszczególnych podmiotów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Mając na względzie perspektywę czasową realizacji strategii oceniono, że większość programowanych działań będzie realizowana w trybie bieżącym, tym niemniej w nielicznych przypadkach zdecydowano o dookreśleniu czasu realizacji danych działań.

W kolejnych rozdziałach zaprezentowano sposób monitoringu realizacji zapisów strategii oraz sposób jej realizacji uwzględniając źródła jej finansowania. Dokument strategiczny zakończono aneksem, w którym dokonano charakterystyki najważniejszych dokumentów strategicznych: unijnych i krajowych mających wpływ na lokalną politykę społeczną, z którymi dokumentami niniejsza strategia winna być spójna.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, ochrony zdrowia, policji, przedstawiciele organizacji pozarządowych, mieszkańcy miasta oraz eksperci. Decydujący głos w kształtowaniu zawartości dokumentu miał Zespół ds. opracowania Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Torunia na lata 2014-2020, który Zarządzeniem nr 34 z dnia 13 lutego 2013 roku powołał Prezydent Miasta Torunia. W skład zespołu weszli:

- Ludwik Szuba- zastępca Prezydenta Miasta Torunia — przewodniczący Zespołu;
- Izabela Miłoszewska -dyrektor Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej UMT
- Lidia Chamarczuk-Mazurek- doradca PMT ds. edukacji i spraw społecznych;
- Katarzyna Nowicka-Skuza Wydział Edukacji UMT;
- Agnieszka Jurkowska -Wydział Rozwoju i Programowania Europejskiego UMT;
- Małgorzata Toruńska -Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej UMT;
- Olga Okrucieńska- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu;
- Mariusz Zielaskowski- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu ;

- Bożenna Pszczółkowska-Rudnicka z-ca Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy dla Miasta Torunia ;
- Marek Fuerst -przedstawiciel organizacji pozarządowej ;
- Jan M. Grabowski-przedstawiciel organizacji pozarządowej;

W procedurze konstruowania strategii, w której przyjęto podejście partnersko-ekspertkie przestrzegano trzech podstawowych zasad postępowania:

- konsensusu społeczności lokalnej, co do przyjętych celów i zadań strategicznych;
- czytelnego zdefiniowania problemu społecznego wraz z określeniem warunków do jego rozwiązania;
- uczestnictwa w procesie planowania strategicznego wsparcia eksperckiego z zewnątrz.

Pierwsza z wymienionych zasad wymagała włączenia do prac nad strategią przedstawicieli społeczności lokalnej, zwanych liderami lokalnymi, reprezentujących różne terytoria, środowiska i grupy interesów. Było to konieczne, ponieważ prawidłowo skonstruowana strategia musi określać formy i środki współpracy licznych podmiotów i środowisk na rzecz rozwiązywania problemów społecznych jak również zapewnić spójność pomiędzy poszczególnymi organizacjami odpowiedzialnymi za rozwiązywanie kwestii społecznych. Dążąc do urzeczywistnienia omawianej zasady planowania strategicznego zastosowano wielokrotnie sprawdzoną w Polsce i krajach zachodnioeuropejskich metodę postępowania, zwaną w literaturze metodą collaborative planning. Jest to procedura grupowego planowania i podejmowania decyzji przez reprezentantów wszystkich zainteresowanych stron - w toku konsultacji realizowanych na dwóch poziomach: pierwszym w trakcie wypracowywania dokumentu i drugim podczas jego upublicznienia w drodze konsultacji społecznych przed podjęciem tegoż dokumentu przez Radę. Dzięki wdrożonemu procesowi, w drodze dyskusji i argumentacji, osiągnięto rozwiązania wypełniające i dostosowujące, ramy kompetencyjne poszczególnych organizacji (zarówno instytucji samorządowych jak i pozarządowych), co umożliwi w przyszłości skuteczniejsze rozwiązywanie problemów społecznych.

Problemy społeczne doczekały się na łamach literatury socjologicznej i politologicznej licznych definicji i wyjaśnień. Część socjologów definiuje problem społeczny, jako rozbieżność między tym jak sprawy zachodzą, a tym jak zachodzić powinny. W innym ujęciu problem społeczny to odstępstwo od standardów społecznych, lub ich zupełne złamanie, których w przeświadczeniu grup społecznych należy przestrzegać, jeśli życie ludzkie oraz porządek działań i zdarzeń utrwalających i określających to życie mają być zachowane. Na

potrzeby mniejszego dokumentu problemy społeczne będziemy traktować, jako występujące obecnie lub mogące się pojawić w niedalekiej przyszłości zjawiska niepożądane, które dotyczą znacznej części lokalnej społeczności przyczyniając się do jej wykluczenia a nawet marginalizacji społecznej. Analizując możliwości rozwiązywania problemów społecznych przez samorząd lokalny należy wziąć pod uwagę po pierwsze możliwości kompetencyjne poszczególnych podmiotów lokalnej polityki społecznej, które są określone w aktach prawnych oraz możliwości finansowe samorządu lokalnego. Dopiero zestawiając te podstawowe elementy tj.: zidentyfikowany w trakcie prac diagnostycznych katalog problemów społecznych, zakresy kompetencyjne i możliwości finansowe, można dokonać planowania strategicznego.

Zespół przygotowujący dokument pracował podczas posiedzeń roboczych, analizując dostępne dokumenty źródłowe, dokonał analizy SWOT oraz rekomendował prezentowany kształt niniejszego dokumentu. Ekspertem zewnętrznym, który wspomagał Zespół był Ryszard Majer, były wiceprzewodniczący Rady Pomocy Społecznej przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej, doradca samorządów w zakresie planowania strategicznego w obszarze polityki społecznej w ramach POKL.

2. Ramy prawne i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Na treść i realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami),

- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz. U. 2001 r. Nr 142 poz. 1592 ze zmianami),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zmianami),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zmianami),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7 ze zmianami),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zmianami),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485 ze zmianami),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 ze zmianami),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 ze zmianami),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 214, poz. 1407 ze zmianami),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. Nr 71, poz. 734 ze zmianami),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zmianami).

Podczas realizacji strategii zajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Charakterystykę dokumentów, z którymi zgodny jest niniejszy dokument strategiczny zawarto w Aneksie.

3. Diagnoza sytuacji społecznej i prognoza zmian w perspektywie do 2020 roku

3.1. Źródła analizy

Zespół dokonujący analizy istniejących problemów społecznych Torunia korzystał z bazy danych, którymi dysponują: Wojewódzki Urząd Statystyczny, Urząd Miasta Torunia, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Policja, Straż Miejska, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe oraz inne instytucje uczestniczące w rozwiązywaniu tych problemów. W celu dopełnienia wiedzy w tym zakresie uściślono wątpliwe kwestie z lokalnymi ekspertami oraz przeprowadzono analizę SWOT.

Analiza realizowana na potrzeby niniejszego dokumentu wykazała, że w Toruniu występują problemy specyficzne dla obszarów metropolitalnych, w których obserwujemy skumulowanie różnorodnych kwestii społecznych na stosunkowo ograniczonym obszarze przestrzennym. Sytuacja ta powinna skłaniać planistów polityki społecznej do poszukiwań takich rozwiązań, by społeczność rozwijała się w sposób zrównoważony. Wymaga to znacznych nakładów finansowych na inwestowanie w kapitał społeczny.

Szczegółowe diagnozy poszczególnych problemów społecznych zawarto w miejskich programach (jednorocznych lub wieloletnich) obejmujących odpowiednio kwestie niepełnosprawności, rodziny i opieki nad dzieckiem, bezdomności, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, ochrony zdrowia psychicznego. W materiałach niniejszym skoncentrowano się na najistotniejszych przesłankach poszczególnych kwestii społecznych, których rozpoznanie umożliwiło konstrukcję części programowej dokumentu.

Należy zauważyć, że wszelkie działania w zakresie polityki i pomocy społecznej mają ograniczony zasięg, a część mieszkańców nie podda się proponowanym działaniom lub nie przyjmie pomocy. Biorąc pod uwagę powyższe oraz wyniki diagnozy i zakres możliwości kompetencyjnych samorządu lokalnego, wynikający z regulacji prawnych, wskazano najważniejsze obszary problemowe.

3.2. Sytuacja demograficzna

Sytuacja demograficzna charakteryzująca się spadkiem urodzeń oraz wydłużaniem przeciętnego okresu życia będzie w istotny sposób wpływała na sytuację społeczno-ekonomiczną mieszkańców Torunia. Według stanu na 31 grudnia 2011 roku Toruń liczył 204.921 mieszkańców (109.657 kobiet i 95.264 mężczyzn).

Tabela nr 1 Liczba mieszkańców Torunia.

Lata	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
1990	202.218	107.613	94.605
1996	205.120	108.831	96.289
2000	204.322	108.233	96.089
2002	210.702	112.714	97.988
2004	208.278	111.546	96.732
2006	207.190	111.116	96.074
2008	206.013	110.667	95.346
2009	205.718	110.465	95.253
2010	205.312	110.357	94.955
2011	204.921	109.657	95.264

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W stosunku do roku 2010 liczba mieszkańców spadła o 391 osób (tj. o 0,19 proc.). W ogólnej liczbie mieszkańców miasta kobiety stanowią 53,5proc. Oznacza to, że na każdych 100 mężczyzn przypada 115 kobiet. Wysoki współczynnik feminizacji utrzymuje się na stałym poziomie i przewyższa współczynnik krajowy dla miast, który wynosi 111 kobiet na 100 mężczyzn. Analizując strukturę wiekową ludności miasta należy zwrócić uwagę na najwyższy udział osób w wieku 25-29 lat (9,2 proc.) i 30-34 (8,67proc.). Najmniej liczną grupą wiekową są osoby w wieku 75-79 (2,93 proc.) W stosunku do 1995 roku największy spadek liczebności odnotowano wśród dzieci 10-14-letnich – o 9.258 osób (tj. o 51,8 proc.) oraz w grupie 15-19 latków – o 8.174 dzieci (tj. 43,54 proc.). Największe przyrosty wystąpiły zaś wśród 55-59-latków – o 7.042 osób (tj. o 74,65 proc.) oraz w grupie 60-64-latków o 6.494 osób (tj. o 75,61 proc.). Na podstawie danych można zaobserwować, iż w grupie wiekowej 55-59 następuje stały wzrost liczby ludności. W Toruniu obserwuje się stały spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym, który od 1990 roku wyniósł 25.641 osób (tj. 43,2 proc.). Obserwuje się natomiast tendencję wzrostową liczby osób, które przekroczyły potencjalny wiek zdolności do pracy (kobiety – 60 lat, mężczyźni – 65 lat). Liczba osób w wieku poprodukcyjnym od 1990 roku wzrosła o 15.109 osoby (tj. o 69, proc.). Potencjalne zasoby pracy wykazywały tendencję wzrostową do roku 2005, ale od tego czasu spadają. Liczba ludności w wieku produkcyjnym wzrosła od 1990 roku o 13.235 osób (tj. o 10,9 proc.).

Zmieniająca się sytuacja demograficzna oznacza - w perspektywie do 2020 roku - ubytek dzieci i młodzieży, co oznacza zmniejszone zapotrzebowanie na infrastrukturę oświatową i umożliwi bardziej indywidualne podejście do potrzeb tej grupy wiekowej. Należy także spodziewać się wzrostu liczby osób w wieku senioralnym i konieczność modernizacji infrastruktury już istniejącej oraz budowę obiektów nowych - szczególnie z obszaru opieki adresowanych do tej grupy wiekowej.

3.3. Starzenie się ludności, konsekwencje i wyzwania

Konsekwencją zmian struktury wieku ludności jest kształtowanie się wskaźnika obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym). Wskaźnik obciążenia demograficznego na koniec 2011 wyniósł 52,45 proc. i wzrósł w porównaniu z analogicznym okresem z ubiegłego roku z poziomu 50,6 proc.

Tabela nr 2 Struktura wiekowa ludności wg grup wieku

Grupy wieku (lata)	1995	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011
0 - 4	10.891	10.044	9.463	9.242	8.967	8.970	9.507	9.863	10.073	10.376
5 - 9	13.347	11.652	11.295	10.249	9.342	9.051	8.759	8.677	8.568	8.688
10 - 14	17.873	15.410	13.990	12.668	11.598	10.466	9.504	9.043	8.800	8.615
15 - 19	18.773	18.986	19.937	17.647	15.441	14.026	12.932	12.424	11.787	10.599
20 - 24	17.702	19.607	20.159	21.907	21.522	20.202	17.839	16.676	15.864	15.597
25 - 29	12.648	14.349	16.502	18.084	18.731	19.247	19.734	19.534	19.146	18.847
30 - 34	13.125	12.695	13.020	14.143	15.384	16.689	17.631	18.225	18.710	17.758
35 - 39	17.644	14.211	13.229	12.600	12.300	12.833	13.881	14.707	15.230	15.396
40 - 44	18.896	18.935	17.466	15.189	13.189	12.252	11.850	11.718	11.887	12.101
45 - 49	16.943	18.306	18.392	18.247	17.492	15.477	13.196	12.523	12.010	11.924
50 - 54	9.538	12.920	16.330	17.379	17.329	17.185	17.167	16.616	15.695	15.146
55 - 59	9.433	9.250	9.050	10.793	13.604	15.933	16.178	16.237	16.328	16.475
60 - 64	8.589	8.827	8.850	8.791	8.562	9.042	11.268	12.659	14.233	15.083
65 - 69	7.083	7.648	7.917	8.084	8.126	8.014	7.860	7.718	7.559	8.327
70 i więcej	12.175	13.318	14.594	-	-	-	-	-	-	-
70 - 74	-	-	-	6.615	6.841	7.106	7.196	7.215	7.117	7.119
75 - 79	-	-	-	4.641	4.898	5.219	5.550	5.669	5.767	5.995

Grupy wieku (lata)	1995	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2009	2010	2011
80 lat i więcej	-	-	-	4.423	4.952	5.478	5.961	6.214	6.538	6.875
OGÓLEM	204.660	206.158	210.194	210.702	208.278	207.190	206.013	205.718	205.312	204.921

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Mimo wskazanych zmian, struktura wieku mieszkańców Torunia jest nadal korzystna na tle innych powiatów województwa ze względu na utrzymujący się wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym i niski w wieku poprodukcyjnym. Należy jednak zauważyć, że odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej systematycznie rośnie (od 9,4 proc. w roku 1990 do 13,8 proc. w 2011 roku), co świadczy o postępującym procesie starzenia się ludności miasta, który jest spowodowany szeregiem czynników m.in.:

- stale wydłuża się przeciętne trwanie życia mężczyzn (o ponad 10 lat z 60,01 lat w 1980 r. do 70,81 w 2005 r.) i kobiet (w tych samych latach o ponad 5 lat z 73,33 do 78,9 lat). Z założeń prognozy GUS wynika, że przeciętne dalsze trwanie życia z obecnych 74,5 lat wzrośnie do 77,8 w 2015 r. (74,6 mężczyźni i 81,2 kobiety) oraz 80 lat w 2030 r. mężczyźni i 83,3 lat kobiety;
- następuje wzrost udziału w strukturze ludności osób w wieku sędziwym (powyżej 80 r. życia), a w związku z tym wzrasta udział osób starych niezdolnych do samodzielnej egzystencji;
- następuje proces syngularyzacji starości wynikający ze znacznego zróżnicowania przeciętnego czasu życia kobiet i mężczyzn.

Tabela nr 3 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym

Lata	Ogółem	w wieku		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
1990	202.218	59.360	121.180	21.678
1996	205.120	51.537	128.915	24.668
2000	204.322	44.819	132.587	26.916
2002	210.702	41.734	140.227	28.741
2004	208.278	38.214	140.392	29.672
2005	208.007	37.244	140.820	29.943
2006	207.190	36.403	139.917	30.870
2008	206.013	34.826	138.271	32.916

Lata	Ogółem	w wieku		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
2009	205.718	34.389	137.413	33.916
2010	205.312	33.987	136.311	35.014
2011	204.921	33.719	134.415	36.787

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Liczba mieszkańców miasta osiągających wiek emerytalny systematycznie rośnie: w 2010 stanowiła 35 188 osób (17, 15 proc. ogółu mieszkańców), rok później 36 787 (17, 95 proc. ogółu mieszkańców), natomiast w 2012 osiągnęła 37 410 (18, 26 proc. ogółu mieszkańców). Wraz ze wzrostem liczby osób w wieku emerytalnym rośnie zapotrzebowanie na usługi społeczne, m.in. opiekuńcze: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu wspierał usługami w 2010 roku 407 osób, rok później 439, w 2012 już 482. Szacuje się, że liczba osób wymagających usług będzie systematycznie rosła i już w 2015 roku może osiągnąć wartość ponad 600 osób a w roku 2020 zbliży się do tysiąca. Kwota świadczeń opiekuńczych realizowanych w 2010 roku sięgnęła 1 594 538 zł., a w 2012 już 2 048 425 zł.

Z usług Dziennego Domu Pomocy Społecznej korzysta niemal stu uczestników a usługa ta jest świadczona w dwóch jednostkach – przy ul. Gagarina 152 oraz Rydygiera 30/32. Na chwilę obecną baza lokalowa zaspokaja najpilniejsze potrzeby. Siedziby DDPS posiadają optymalną lokalizację z uwagi na potrzeby mieszkańców prawobrzeżnej części Torunia. Jednak należy zauważyć, że placówki nie są dostępne dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich tymczasem likwidacja barier architektonicznych wpłynęłaby na podniesienie jakości usług świadczonych przez DDPS oraz na zwiększenie dostępności do tego typu usług dla szerszego kręgu osób.

Analizując potrzeby w zakresie działań na rzecz osób starszych należy zauważyć niedostateczną liczbę miejsc, które mogą być miejscami integracji seniorów np. z osiedla Rudak oraz ograniczoną liczbę wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze. Wskazuje się także na niedostateczną wiedzę w zakresie diagnozy mieszkańców takich osiedli jak Podgórz, Stawki, Rudak, Glinki.

Seniorzy, którzy nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku winni znaleźć opiekę w całodobowych placówkach pomocy społecznej. Wśród problemów, które dotyczą tę grupę społeczną i ich rodziny należy wskazać:

- długi okres oczekiwania na miejsce w domach pomocy społecznej i zakładach opieki długoterminowej,

- niedostateczne zaangażowanie członków rodziny w opiekę i pomoc osobom starszym, pojawiający się zanik lub całkowity brak więzi rodzinnych,
- brak grup wsparcia dla rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi,
- niedostateczna liczba miejsc mieszkalnych dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku w funkcjonującym w Toruniu Domu Pomocy Społecznej (obecnie 120 miejsc).

Wzrastające potrzeby i wielkość tej grupy społecznej w przyszłości powoduje że należy rozważyć zarówno modernizację placówki polegającą na dostosowaniu warunków głównego budynku do sprawowania opieki nad osobami przewlekle somatycznie chorymi oraz rozbudowę lub budowę domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku o ile baza miejsc nie zostanie uzupełniona przez rodzinne formy pomocy całodobowej.

W zakresie integracji ze środowiskiem nieocenioną rolę pełni Uniwersytet Trzeciego Wieku, który przyjmuje rocznie około 220 nowych słuchaczy. Toruński Uniwersytet Trzeciego Wieku w zakresie naukowym i organizacyjnym współpracuje z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika na mocy zawartego w 1989 roku porozumienia. W związku ze wzrastającą liczebnością grupy seniorów należy rozważyć poszerzenie obecnej oferty kształcenia poprzez powołanie UTW także przy innych uczelniach wyższych, lub innych instytucjach publicznych.

W perspektywie 2020 roku liczba osób w wieku senioralnym będzie systematycznie wzrastała. Należy podejmować działania zarówno w obszarze opieki jak i aktywizacji osób w wieku senioralnym. W zakresie opieki decydujące o możliwości jak najdłuższego przebywania w dotychczasowym środowisku są rozwinięte usługi opiekuńcze, sieć ośrodków wsparcia dziennego oraz dostosowana do potrzeb mieszkańców infrastruktura ochrony zdrowia (poradnie geriatryczne, rehabilitacyjne, oddziały szpitalne geriatryczne, psychiatryczne, internistyczne). Osoba, która - z powodu stanu zdrowia, nie może przebywać w miejscu zamieszkania winna trafić do placówki całodobowej dostosowanej do jej indywidualnych potrzeb. Mając na uwadze wzrost liczby osób starszych w najbliższych latach należy zadbać o rozwój liczby miejsc całodobowego pobytu w tym sieć placówek rodzinnych, stwarzających osobom starszym najdogodniejsze warunki do pobytu. W obszarze aktywizacji należy zadbać

o wyrównanie dostępu do usług społecznych, np. klubów, placówek edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjno sportowych. Uwaga lokalnych polityków społecznych winna koncentrować się nie tylko na pomocy dla samych seniorów, ale także ich rodzin.

Rozwijające się wraz w wydłużającym się życiem choroby otepienne np. choroba Alzheimera, będą skutecznie ograniczały wydolność opiekuńczą rodzin.

3.4. Niepełnosprawność

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2002 wśród ogólnej liczby mieszkańców Torunia 13,1 proc., to osoby niepełnosprawne, w sumie 27.689 osób. Obecnie trudno jest określić dokładnie liczbę osób niepełnosprawnych w Toruniu, gdyż nie ma jeszcze szczegółowych opracowań Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011r. Można przyjąć, odpowiednio do danych krajowych, że wśród ogólnej liczby mieszkańców Torunia 189 652 osób (dane z 30 czerwca 2013 r.) 12 proc. to osoby niepełnosprawne, w sumie to około 23 tys. osób. Według wyników kwartalnego reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) liczba osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej w 2011 r. wynosiła ogółem około 3,4 mln osób (3.384 tys.), co stanowi 10,6 proc. ludności w wieku 16 lat i więcej. Można przyjąć, że w Toruniu liczba osób niepełnosprawnych kształtuje się na porównywalnym poziomie tj. około 22 tys. osób.

Z danych Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu wynika, że największą grupę niepełnosprawnych stanowią osoby w przedziale wiekowym 41-60 lat (2012 r. – 48 proc., 2011 r. – 52,2 proc., i 2010 – 53,6 proc.). W tej grupie wiekowej następowało w ostatnich 3 latach największe obniżenie zarówno liczby wydawanych orzeczeń jak i udział osób w tym wieku w ogólnej liczbie osób, które uzyskały orzeczenie o niepełnosprawności.

Wśród osób niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej w 2012 roku 23 proc. osób uzyskało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, 36 proc. uzyskało orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, za 41 proc. - orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności. W ciągu ostatnich lat nastąpiło zmniejszenie udziału osób z orzeczonym o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jak też znacznym oraz zmniejszył się istotnie udział osób z orzeczonym lekkim stopniem niepełnosprawności, tj. udział osób z lekkim stopniem niepełnosprawności, który w 2010 roku wynosił 43,5 proc. obniżył się w 2012 roku do 41 proc. Zmiany te wynikały m.in. wprowadzonych zmian w trybie orzecznictwa. Dominującym powodem uzyskania orzeczenia są choroby narządów ruchu i choroby układu oddechowego i krążenia, co ma bezpośredni związek ze stylem i warunkami życia mieszkańców. Dla systemu zabezpieczenia społecznego istotny jest obserwowany wzrost liczby osób orzeczonych z powodu chorób psychicznych i neurologicznych.

Z danych Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wynika, że wśród osób które w latach 2010 – 2012 uzyskały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności aktywnych zawodowo było odpowiednio 2010 – 27,15 proc., 2011 – 27,88 proc., i 2012 – 26,61 proc.

Wśród osób, które uzyskały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności w ciągu ostatnich lat następował stopniowy wzrost udziału osób niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej z wykształceniem wyższym - do 10,5 proc. w 2012 r. (z 9,3 proc. w 2010 roku i 9,7 proc. w 2011 roku). Udział osób niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej posiadających wykształcenie na poziomie średniego - ponad 32,9 proc. w 2012 roku (34,4 proc. w 2010 roku i 31,6 proc. w 2011 roku).

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą, konieczna jest zatem polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi jeżeli chodzi o ich edukację i aktywny udział w społeczeństwie. Sporych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa, oraz budowa dla tej grupy osób systemu wsparcia.

Przy wielości podmiotów oferujących osobom niepełnosprawnym rehabilitację społeczną, zdrowotną i zawodową zachodzi potrzeba zwiększenia koordynacji działań zarówno instytucji samorządowych jak i pozarządowych. Przy zakładanej do 2020 roku wzrastającej liczbie osób niepełnosprawnych należy zadbać o indywidualizację rozwoju dla osób pozostających w wieku aktywności zawodowej i zindywidualizowaną rehabilitację i opiekę dla niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym. Wzrastająca systematycznie liczba osób niepełnosprawnych wymaga dostosowania miasta do potrzeb tej grupy społecznej. co oznacza systematyczne diagnozowanie potrzeb tej grupy oraz inwentaryzację istniejących barier nie tylko architektonicznych ale także mentalnych.

3.5. Rodzina i sytuacja dziecka

Istniejące obecnie trudności bytowe, sytuacja na rynku pracy i problemy finansowe znacznie utrudniają funkcjonowanie wielu toruńskich rodzin. Tymczasem dzięki trwałości więzów rodzina stanowi jedno z najskuteczniejszych ogniw sieci bezpieczeństwa socjalnego. Dzięki oparciu w rodzinie realne jest funkcjonowanie w pewnym systemie wartości i

zachowanie godności. Na podstawie obiektywnych danych można wnioskować o sytuacji współczesnych rodzin i o skutkach doświadczanych przez nie trudności. Wśród tendencji negatywnych dotyczących rodziny należy przede wszystkim wymienić:

- brak bezpieczeństwa ekonomicznego (trudna sytuacja na rynku pracy, niski poziom zarobków, niemożność nabycia i utrzymania mieszkania, wysokie koszty edukacji dzieci), trudna sytuacja bytowa części rodzin, mająca wpływ na wychowanie dzieci i młodzieży, co skutkuje m.in. brakiem właściwych wzorców oraz powoduje pogłębianie się deprywacji społecznej, uniemożliwiając zaspokojenie potrzeb bytowych i rozwojowych (szczególną uwagę należy zwrócić na sytuację rodziców samotnie wychowujących dzieci, którzy częściej narażeni są na biedę i niedostatek);
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, która wiąże się z niedostatkiem części rodzin (obszarem wymagającym szczególnych działań ze strony MOPR są takie rejony, jak Podgórz, Rudak, Dębowa Góra, Starówka);
- wzrost demoralizacji młodzieży;
- wzrost liczby dzieci pozostających na utrzymaniu rodziców (w sposób oczywisty zmniejsza to zasoby finansowe przypadające na członka rodziny, a każde kolejne dziecko może znacznie wpłynąć na obniżenie standardu życia rodziny, niemniej jednak tylko większa rodzina może w efekcie zapewnić zastępowalność pokoleń i skutecznie przeciwdziałać procesowi starzenia się populacji i zmniejszania się liczby mieszkańców miasta).

Należy zauważyć, że wsparcie integralności rodziny i właściwa opieka nad dzieckiem zarówno tym pozostającym w rodzinie jak jej pozbawionym, będą w najbliższych latach jednym z najważniejszych zadań instytucji samorządu terytorialnego, w szczególności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Toruniu, współdziałającego w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi. Rozmiar problemów rodziny będzie wprost proporcjonalny do sytuacji ekonomicznej mieszkańców zarówno miasta jak i kraju. Nasilające się kwestie społeczne dotyczące rodziny można łagodzić poprzez szerokie instrumentarium polityki i pomocy społecznej, od wsparcia materialnego m.in. świadczeń rodzinnych poprzez pracę socjalną, poradnictwo i asystenturę rodziny oraz pomoc w zdobywaniu pracy.

Szczególną uwagę należy zwrócić na kwestie przemocy, która jest niejednokrotnie przyczyną dysfunkcji rodziny, traumatycznych przeżyć jej członków i w konsekwencji rozpadu. Skala zjawiska w latach najbliższych będzie uzależniona zarówno od aktualnej

sytuacji społeczno - gospodarczej jak i rozwoju działań profilaktycznych i osłonowych realizowanych w mieście.

Analizując sytuację rodzinną i środowiskową młodych mieszkańców Torunia, należy zwrócić uwagę w szczególności na sytuację dzieci pochodzących z rodzin ubogich, dotkniętych problemem bezrobocia i uzależnień. To w nich najczęściej dochodzi do marginalizowania potrzeb dziecka, zaniedbań wychowawczych i przemocy. Pedagodzy szkolni w odniesieniu do sytuacji dzieci i rodzin, które wspierają wskazują na:

- potrzebę intensyfikacji pracy z rodzinami dotkniętymi dziedzicznym bezrobociem (oraz chronicznie uchylającymi się od zatrudnienia) przemocą i alkoholizmem;
- potrzebę zwiększenia środków na pedagogizację i psychoedukację rodziców;
- konieczność poszerzenia oferty zajęć pozalekcyjnych, jako zdrowej formy spędzania czasu wolnego, a także dofinansowanie wycieczek szkolnych, wypoczynku letniego i zimowego oraz szerszej oferty dożywiania;
- ograniczoną dostępność różnorodnych form kształcenia dla dzieci z deficytami.

System opieki nad dzieckiem pozbawionym właściwej opieki rodziców winien dalej rozwijać się zgodnie z potrzebami społecznymi, czyli m.in. proponować działania profilaktyczne i osłonowe dla rodzin niewydolnych wychowawczo, tak by jak najdłużej utrzymać dziecko w środowisku rodzinnym. W sytuacji, w której dziecko musi opuścić dom rodzinny, winno mu się zapewnić rodzinną opiekę zastępczą i nadal pracować z rodziną, by umożliwić dziecku do niej powrót.

Mając na uwadze aktualne tendencje społeczne należy założyć, że do 2020 roku nadal problemem społecznym będzie rozpad rodzin i opieka na dzieckiem pozbawionym opieki. Kryzys rodziny przekładający się na upośledzenie jej funkcji wychowawczych winien zaktywizować system pomocy społecznej do aktywności szczególnie w rozwoju pracy socjalnej oraz asystentury rodzin. Wzmacnianie rodziny, wraz z rozwojem atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego adresowanych do dzieci i młodzieży, winno przełożyć się na ograniczenie rozwoju zachowań patologicznych jak np. rozbojów czy prostytucji wśród młodzieży. Choć kwestia powyższa nie jest jeszcze dostatecznie wyświetlona w przypadku Torunia, to badania realizowane w innych miastach, pozwalają na założenie, że kwestia ta w najbliższych latach może także tutaj dynamicznie się rozwijać. Analizując kwestie przemocy w rodzinie, wydaje się, że o ile jej poziom nie będzie w najbliższych latach wzrastał, to wraz ze wzrostem świadomości społecznej, coraz więcej przypadków przemocy będzie ulegało ujawnieniu. W związku z powyższym instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać

aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy jak i poprzez stosowne programy psychologiczne jej sprawcom.

3.6. Ubóstwo i bezdomność

Dane wskazują, że mimo ogólnego wzrostu poziomu dochodów i wydatków, corocznie coraz większy odsetek ludności znajduje się poniżej granic ubóstwa – zarówno opartych na miarach absolutnych, jak również relatywnych. Oznacza to, że zwiększa się stopień zróżnicowania dochodowego w społeczeństwie oraz że coraz więcej rodzin nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb. Brak możliwości zaspokojenia kolejnych potrzeb powoduje drastyczny spadek poziomu życia rodziny i może powodować powstawanie innych niekorzystnych zjawisk: osłabienia więzi rodzinnych, alkoholizmu, przemocy w rodzinie, a nawet przestępczości. Warto zauważyć, że ponad połowa klientów pomocy społecznej to osoby długotrwale korzystające z pomocy Ośrodka. W 2012 roku było to 3 250 środowisk. Ubóstwo, niezaradność życiową i co za tym idzie niewydolność wychowawczo-opiekuńczą, osoby wychowujące się w takich środowiskach dziedziczą pokoleniowo. Praca socjalna w środowisku, które długotrwale korzysta z pomocy społecznej jest bardzo trudna i wymaga często weryfikacji oddziaływań na wszystkich płaszczyznach dotyczących życia osobistego, rodzinnego, społecznego, zawodowego itp. W 2012 roku 871 rodzin po raz pierwszy skorzystało z pomocy społecznej świadczonej przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie a 285 rodzin opuściło krąg pomocy.

Bezdomność jest najdotkliwszą formą wykluczenia społecznego. Tylko w 2012 roku liczba osób bezdomnych znajdujących się pod opieką Gminy Miasta Toruń wyniosła 450 osób (dodatkowo około 30 osób bezdomnych nie korzysta z pomocy instytucjonalnej). Liczba osób bezdomnych, usamodzielnionych w 2012 roku wyniosła 36 osób - w Miejskim Schronisku dla Bezdomnych Mężczyzn.

Zważywszy na sytuację społeczno gospodarczą należy zauważyć, że skala ubóstwa i bezdomności w perspektywie do 2020 roku może wzrastać, stąd konieczne są działania uprzedzające tę sytuację - oczywiście w tych przypadkach w których jest to możliwe - m.in. poprzez projekty oddłużeniowe i naukę gospodarowania zasobami finansowymi. W najbliższych latach należy upowszechniać aktywne formy pomocy społecznej m.in. poprzez rozwój kontraktów socjalnych, jako instrumentów zmuszających klientów do nieustannego poszukiwania wyjścia z trudnej sytuacji życiowej. W sytuacjach, w których osoby już

znajdują się w stanie bezdomności należy poprzez właściwie skonstruowane zaplecze infrastrukturalne minimalizować skutki tej sytuacji i poprzez właściwie realizowaną pracę socjalną i poradnictwo doprowadzić do usamodzielnienia, czyli wyjścia ze stanu bezdomności. Wydaje się, że w ciągu najbliższych lat uwaga lokalnych polityków społecznych winna skupiać się na dekoncentrowaniu większych obiektów adresowanych dla bezdomnych, w kierunku mniejszych form pomocy: mieszkań chronionych i ośrodków wsparcia. Zmieniający się wymiar ubóstwa i bezdomności winien skutkować także rozwojem pracy socjalnej realizowanej bezpośrednio na ulicy, w środowisku w którym może przybywać - w najbliższych latach- ubogich i bezdomnych.

3.7. Bezrobocie

Toruń pod względem zmiennej charakteryzującej wskaźnik bezrobocia plasuje się w drugiej połowie wśród wszystkich powiatów województwa kujawsko-pomorskiego. Na przestrzeni 1 roku (grudzień 2011 - grudzień 2012) stopa bezrobocia zwiększyła się o 1,4 punkt procentowy, z 8,1% do 9,5%, podobnie jak we Włocławku Ziemskim, Golubiu-Dobrzyniu czy Inowrocławiu. W porównaniu do Torunia Ziemskiego wskaźnik ten był niższy o 0,7 punktu procentowego, z kolei od lidera (powiat Sępólno Krajeńskie) wyższy o 1,8 punkt procentowy. Ogółem na 23 powiaty województwa - w 1 zanotowano spadek stopy bezrobocia o 0,4 punktu procentowego, 1 powiat nie zanotował zmian, w pozostałych 21 wzrost nastąpił w przedziale od 0,2 do 2,1 punktu procentowego.

W końcu grudnia 2012 roku liczba osób zarejestrowanych w PUP kształtowała się na poziomie 8 808 osób bezrobotnych i była wyższa od analogicznego okresu 2010 roku o blisko 1 400 osób.

Struktura wykształcenia bezrobotnych na przestrzeni ostatnich lat nie uległa zasadniczym zmianom. Na koniec 2010 roku najmniej osób znalazło się w grupie osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 748 osób. W kolejnych latach odpowiednio 704 i 833. Najwięcej zaś w grupie osób najslabiej wykształconych – z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej – 2144 osoby na koniec 2010 roku (2011 rok – 2086, 2012 rok – 2524 rok). Ponad połowa bezrobotnych zarejestrowanych w PUP legitymowała się wykształceniem nie przekraczającym zasadniczego zawodowego. O ile w 2010 roku wskaźnik ten wyniósł 51,7%, o tyle już na koniec 2012 roku uległ zwiększeniu do poziomu 53,8 proc. W grupie osób poszukujących pracy najwięcej było osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym.

Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych na koniec 2010 roku pozostawało bez pracy w okresie od 1-3 miesięcy (2163). W roku 2011 w pierwszych 3 grupach, tj. w przedziale od 0 do 6 miesięcy pozostawania bez pracy nastąpił spadek liczby bezrobotnych, w pozostałych grupach (od 6 miesięcy i więcej) uległ zwiększeniu. Rok 2012 był rokiem wzrostu – tym razem we wszystkich przedziałach. Najgorsza sytuacja miała miejsce w przedziale pozostawania bez pracy pomiędzy 6 a 12 miesięcy – gdzie przybyło blisko 600 osób (do 2028 ogółu) wg stanu na koniec grudnia 2012 roku. Analogiczna sytuacja miała miejsce w przypadku kobiet, gdzie przyrost wyniósł 226 osób.

Pozycja członków rodziny na rynku pracy silnie wpływa na sytuację finansową gospodarstw domowych. W grupie osób, które nie pracowały, można było zidentyfikować największy odsetek doświadczających biedy. Sytuacja danej osoby na rynku pracy jest uzależniona od poziomu wykształcenia, płci i wieku. Bardzo wyraźnie widać, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia maleje zagrożenie ubóstwem. Na brak pracy w Toruniu narażone są przede wszystkim:

- osoby o niższym poziomie wykształcenia;
- kobiety, szczególnie te dłużej pozostające bez pracy;
- młodzież wkraczająca na rynek pracy bez lub ze skromnym doświadczeniem zawodowym;
- osoby, które przekroczyły 45-50 rok życia.

W perspektywie do 2020 roku poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia będą zależne od kondycji gospodarki krajowej i europejskiej. Zakłada się, że po okresie obecnej recesji nastąpi poprawa sytuacji ekonomicznej w najbliższych latach, a co za tym idzie zmniejszeniu ulegnie poziom bezrobocia. Tym niemniej szereg osób pozostających obecnie bez pracy będzie miało utrudniony powrót do pełnej aktywności zawodowej (długotrwale bezrobotni, osoby uzależnione, osoby opuszczające zakłady karne). Wysiłki polityków społecznych winny skoncentrować się w tym okresie na rozwoju form zatrudnienia jakie stwarza ekonomia społeczna - spółdzielczości socjalnej, klubów i centrów integracji społecznej. Rozbudowa tego typu infrastruktury winna przynieść organicznie skutków bezrobocia w grupach szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

3.8. Uzależnienia

Nadużywanie środków psychoaktywnych i uzależnienie od nich nadal stanowią dotkliwy problem dla wielu rodzin w Toruniu. Władze miasta – przy nieocenionym wsparciu instytucji różnego szczebla oraz licznych organizacji pozarządowych - dokładają starań, aby tego rodzaju problemy mieszkańców mogły być rozwiązywane w sposób kompleksowy.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach Torunia z całą pewnością różnią się od faktycznego stanu (tylko część mieszkańców mających problem z nadużywaniem środków psychoaktywnych sięga po profesjonalną pomoc). Najlepiej widać to w sferze odczuć torunian, którzy bardzo często wskazują na alkoholizm czy narkomanię jako poważny problem społeczny. Uzależnieniom towarzyszy często ubóstwo i bezrobocie.

Mając na uwadze znaczenie jakie dla ograniczania negatywnych skutków używania środków psychoaktywnych mają działania profilaktyczne, władze miasta wspierają finansowo m.in. takie działania jak:

- realizacja programów profilaktycznych w szkołach,
- monitoring placówek oświatowo-wychowawczych,
- kształcenie młodzieżowych liderów promocji zdrowia i wspieranie edukacji rówieśniczej,
- funkcjonowanie 14 świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych,
- wzmacnianie kompetencji wychowawczych osób zaangażowanych w proces wychowawczy młodego pokolenia,
- zabezpieczanie kompleksowej pomocy specjalistycznej oraz możliwości uczestnictwa w grupach wsparcia dla osób uzależnionych oraz współuzależnionych,
- organizacja lokalnych kampanii profilaktycznych (edukacyjno-informacyjnych) skierowanych do całej społeczności lokalnej.

Szeroka współpraca instytucji samorządowych i pozarządowych podnosi skuteczność funkcjonowania systemu działającego na rzecz rozwiązywania kwestii uzależnień. Obecność profilaktyki w szkołach, dobrze funkcjonującego leczenia odwykowego oraz wielu wyspecjalizowanych organizacji pozarządowych i kościelnych stwarzają szansę na sukcesywne ograniczanie rozmiarów i dotkliwości problemów związanych z uzależnieniami.

W perspektywie 2020 roku, o ile sama skala uzależnień może nie ulegać specjalnym zmianom, o tyle dzięki działalności informacyjnej i promocyjnej realizowanej przez samorząd lokalny i projekty ogólnokrajowe, należy założyć wzrost świadomości mieszkańców miasta w zakresie uzależnień. Obniżający się natomiast wiek inicjacji alkoholowej wśród dzieci i młodzieży sprawia, że grupa ta winna być objęta szczególnym oddziaływaniem

profilaktycznym i leczniczym. Sytuacja ta może skutkować zwiększonym zapotrzebowaniem na infrastrukturę leczniczą i odwykową. W kontekście ww. działań ważne na najbliższe lata są nie tylko programy profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem zażywaniu alkoholu, ale także narkotyków a w sytuacji obniżenia wieku inicjacji seksualnej także profilaktyka HIV/AIDS.

3.9. Kapitał społeczny

Potencjał społeczny środowiska miejskiego jest jednym z najważniejszych elementów kształtujących przestrzeń polityki społecznej. Aktywność obywateli koncentrująca się m.in. w działaniach organizacji pozarządowych należy wspierać poprzez rozmaite instrumenty, które będą miały wpływ na rozwój osobowy organizacji i szersze ich włączenie w nurt życia publicznego. Zmienia się także relacja administracji publicznej do obywatela. Administracja - kierując się regulacjami prawnymi i dostarczając specyficzny rodzaj usług do klienta, który nie jest przypadkowy - przechodzi od odpowiedzialności podmiotowej do przedmiotowej, odchodzi od linearności w kierunku sieciowości, ale także powinna stopniowo odchodzić od biurokratycznej koordynacji w stronę partnerstwa i przywództwa. Innymi elementami charakteryzującymi zmianę w systemie jest zastąpienie statycznej sytuacji dynamizmem i elastycznością oraz adaptacją do nowych warunków. W tym procesie także relacja z organizacjami pozarządowymi winna ulegać zmianie. Nie wystarczy już sam proces przekazywania zadań, oczekuje się od organizacji współzarządzania obszarem, tj ograniczeniem roli samych decydentów samorządowych na rzecz przedstawicielstw społecznych tak, aby od koordynacji, poprzez kooperacje przejść do współpracy oznaczającej współzrządzenie.

W perspektywie 2020 roku konieczne są zmiany polegające na odejściu od „działań opiekuńczych” i „ratownictwa społecznego”, które poprzez rozbudowany system osłonowy bardziej utrwalał zjawisko bezradności społecznej niż aktywizował do działania. Zmiana oznacza także stopniowe zwiększenie znaczenia samego procesu zarządzania polityką społeczną wobec dotychczasowego nacisku kładzionego na proces jej bezpośredniego wykonawstwa. W procesie tym bardzo ważne jest nowe określenie roli organizacji pozarządowych w ciągu najbliższych lat oraz systematyczna inwestycja w budowę kapitału społecznego w szczególności poprzez edukację osób dorosłych.

4. Analiza SWOT

Planowanie strategiczne posiada też swoje specyficzne instrumenty z zakresu analizy strategicznej, które są wykorzystywane do konstrukcji diagnozy w strategii rozwiązywania problemów społecznych. Analiza SWOT jest postępowaniem badawczym spełniającym najważniejsze funkcje diagnostyczne, pozwala na ocenę całości ale jednocześnie wskazuje na słabe punkty systemu, które z czasem można przełożyć na konkretne rozwiązania. Zakres analizy jest odnoszony zarówno do czynników wewnętrznych jak szeroko rozumianej rzeczywistości zewnętrznej. W procesie tej analizy stosuje się zasadniczo dwa kryteria oceny czynników wpływających na rzeczywistość tj. rodzaj skutku rzeczywistego lub potencjalnego oddziaływania danego czynnika na organizację, oraz szeroko rozumianą lokalizację czynnika względem organizacji, stosując złożone postępowanie dyskryminacyjne uzyskuje się cztery grupy czynników, których pierwsze litery angielskich nazw składają się na nazwę metody, tzn.: mocne (Strengths) i słabe strony organizacji (Weaknesses) oraz szanse (Opportunities) i zagrożenia w jej otoczeniu (Threats).

Analiza SWOT została przeprowadzona w oparciu o spotkanie warsztatowe zorganizowane 5 lipca 2013 r. w Urzędzie Miasta Torunia z udziałem Zespołu ds. opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych Torunia na lata 2014-2020 przy wsparciu doradcy zewnętrznego.

Dla zobrazowania skali oddziaływania poszczególnych czynników na lokalny system polityki społecznej przyjęto właściwą skalę:

- 3 - silne dodatnie oddziaływanie danego czynnika;
- 2 - przeciętne dodatnie oddziaływanie danego czynnika;
- 1 - słabe dodatnie oddziaływanie danego czynnika;
- 0 - brak oddziaływania danego czynnika;
- -1 - słabe ujemne oddziaływanie danego czynnika;
- -2 - przeciętne ujemne oddziaływanie danego czynnika;
- -3 - silne ujemne oddziaływanie danego czynnika;

Kwestie społeczne pogrupowano wg kategorii właściwych dla analizy, oceniając odpowiedź lokalnego systemu polityki społecznej na występujące potrzeby społeczne. Analizując wewnętrzne uwarunkowania oceniano w szczególności:

- istniejącą infrastrukturę społeczną;
- jakość realizowanych usług;
- specjalizację kadr służb społecznych;

- kondycję organizacji pozarządowych ;
- postawy beneficjentów systemu.

Poddając analizie uwarunkowania zewnętrzne oceniano w szczególności:

- ramy prawne funkcjonowania systemu polityki społecznej;
- finansowanie systemu;
- istniejące programy mające wpływ na działania lokalne;
- współpracę z innymi podmiotami w rozwiązywaniu kwestii społecznych;
- postawy społeczne wobec poszczególnych problemów;
- rolę środków masowego przekazu.

1.Wewnętrzne uwarunkowania strategiczne kwestii <u>dziecka i rodziny</u>								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Mocne strony	różnorodna sieć szkół dostosowywana do zachodzących zmian demograficznych i potrzeb rynku pracy						X	
	rozwinięta opieka przedszkolna oraz sieć placówek edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych, placówek wsparcia dziennego, świetlic i rodzinnej pieczy zastępczej						X	
	dobrze przygotowana, specjalistyczna kadra w jednostkach							X
	systematyczny rozwój bazy oświatowej							X
	duża ilość i dostępność obiektów sportowych (m.in.25 wybudowanych stadionów – orlików, kilkanaście basenów funkcjonujących w mieście							X
	realizacja Programu Promocji Dużej Rodziny						X	
	wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny						X	
	animatorzy osiedlowi działający wśród dzieci i młodzieży					X		
	pozytywnie oddziałujący na środowisko MDK oraz Dom Harcerza						X	

	funkcjonujący Program Aktywności Lokalnej								
Słabe strony	niewystarczająca koordynacja działań pomiędzy instytucjami i organizacjami		x						
	niewystarczająca oferta dla rodzin nieobjętych pomocą społeczną w zakresie rozwiązywania problemów związanych z relacjami w rodzinach oraz różnorodnych problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny			x					
	ograniczone możliwości finansowe na organizację różnorodnych form zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży			x					
	ograniczona liczba punktów animacji (tylko w dwóch dzielnicach)		x						
	ograniczone doświadczenie doradców zawodowych w szkołach			x					
	ograniczona liczba miejsc w przedszkolach dla dzieci w wieku 3- 4 l.			x					
	niewystarczająco rozwinięty wolontariat wśród młodzieży w niektórych obszarach (wg ngo)				x				
	niedostateczna liczba mieszkań chronionych.			x					
	niewystarczająca ilość kandydatów na zawodowe i niezawodowe rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka		x						

2. Zewnętrzne uwarunkowania strategiczne kwestii dziecka i rodziny

Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Szanse	znaczna liczba organizacji pozarządowych pracujących na rzecz pomocy dzieciom, młodzieży i rodzinie							x

	możliwość pozyskiwania środków unijnych, korzystanie z doświadczeń partnerskich miast krajowych i zagranicznych							X
	współpraca z innymi podmiotami samorządu terytorialnego					X		
	realizacja rekomendowanych programów profilaktycznych					X		
	możliwość tworzenia programów wspierających rodzinę, promujących wartości rodzinne					X		
	wzmocnienie współpracy między instytucjami wspierającymi rodzinę						X	
	wykorzystanie środków zewnętrznych na rozwój sportu i pozalekcyjne formy spędzania wolnego czasu						X	
Zagrożenia	niski wskaźnik przyrostu naturalnego, emigracja i migracja młodzieży	X						
	starzenie się społeczeństwa	X						
	wzrost liczby rozwodów, dzieci wychowywanych w rodzinach niepełnych lub niesformalizowanych	X						
	rosnąca niechęć młodzieży do podejmowania decyzji łączących się z odpowiedzialnością za drugiego człowieka, wzrost liczby związków niesformalizowanych	X						
	niekorzystne dla samorządów przepisy prawne zwiększające zobowiązania gminy wobec mieszkańców - bez pokrycia z budżetu państwa	X						
	niestabilność prawna w dziedzinie pomocy społecznej		X					
	pogłębiający się regres gospodarczy, wzrost bezrobocia i brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego powodujący ubożenie społeczeństwa, emigrację, rosnącą liczbę klientów MOPR i wykluczenie społeczne	X						

	w wielu wypadkach słabe zainteresowanie rodziców współpracą ze szkołą	x					
	uzależnienie młodzieży i przestępczość nieletnich	x					

3.Wewnętrzne uwarunkowania strategiczne kwestii bezrobocia								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Mocne strony	dobrze rozwinięty system usług służących wspieraniu przedsiębiorczości oraz udzielaniu informacji o możliwościach rozwoju zawodowego i zatrudnienia (TARR, Inkubatory ABK, Inkubator ECWM, TFPK, K-PFP, OHP- Mobilne Centrum Informacji Zawodowej, WUP)					x		
	dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna, gęsta sieć placówek oświatowych - rosnący poziom wykształcenia i kwalifikacji osób bezrobotnych							x
	doradztwo zawodowe już na etapie szkół ponad gimnazjalnych						x	
	rozwinięte szkolnictwo wyższe z wiodącą rolą UMK						x	
	doświadczenia współpracy z inwestorami zagranicznymi (strefa ekonomiczna – SHARP i poddostawcy)							x
	skuteczna absorpcja środków z funduszy unijnych przez samorząd miasta i jego agendy						x	
	znacząca poprawa stanu infrastruktury komunikacyjnej (m.in. autostrada A1, most na Wiśle)						x	
	pozytywne postrzeganie Torunia przez jego mieszkańców						x	
	możliwość rozwoju współpracy między instytucjami naukowo-badawczymi (Interdyscyplinarne Centrum Nowoczesnych						x	

	Technologii na UMK) i przedsiębiorstwami								
	potencjał dla rozwoju sektora usługowego, generującego nowe miejsca pracy							X	
	przygotowane do zagospodarowania tereny inwestycyjne Torunia								X
	rosnący udział sektora prywatnego w zatrudnieniu							X	
	wzrastający potencjał turystyczny miasta, mogący wygenerować dodatkowe miejsca pracy						X		
	znaczący potencjał miasta przyciągający inwestorów zewnętrznych						X		
Slabe strony	sezonowość pracy w sektorze turystycznym miasta		X						
	wysoki odsetek osób utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych (w tym osób korzystających z pomocy społecznej)		X						
	ograniczenie zainteresowania firm z kapitałem zagranicznym inwestycjami w Toruniu na skutek globalnego kryzysu ekonomicznego	X							
	słabe przygotowanie praktyczne absolwentów			X					
	niedopasowanie systemu kształcenia do wymagań pracodawców		X						
	brak skutecznego monitoringu losów absolwentów			X					
	niepełne wykorzystanie walorów przyrodniczych i zabytkowych miasta				X				
	duży odsetek osób nie mobilnych	X							
	małe zróżnicowanie struktury branżowej gospodarki		X						
	mała ilość dużych zakładów pracy (oferujących dużą liczbę miejsc pracy)	X							
	niezadowalająca skuteczność doradztwa w zakresie reorientacji zawodowej uczniów			X					

4.Zewnętrzne uwarunkowania strategiczne kwestii bezrobocia

Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Szanse	silna zaznaczona pozycja Torunia w nowej strategii rozwoju województwa						x	
	fundusze europejskie w nowej perspektywie programowej 2014-2020						x	
	technologie informatyczne i telekomunikacyjne oparte na wiedzy – w kontekście potencjału uczelni wyższych Torunia						x	
	rosnący sektor turystyczny w globalnej gospodarce						x	
Zagrożenia	rosnąca liczba osób pracujących w szarej strefie		x					
	wysokie koszty pracy ograniczające zatrudnienie	x						
	spowolnienie gospodarcze w Polsce i UE	x						
	starzenie się ludności – rosnący udział grup nieprodukcyjnych	x						
	malejąca liczba ofert pracy zgłaszanych przez pracodawców w stosunku do rosnącej liczby osób bezrobotnych		x					
	ograniczenia w elastyczności zawierania umów o pracę – zmiany systemu prawnego państwa rosnąca sfera wykluczenia społecznego		x					

5. Wewnętrzne uwarunkowania strategiczne niepełnosprawności								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Mocne	realizacja zróżnicowanej oferty programowej dla osób niepełnosprawnych i coroczne zabezpieczenie określonych środków finansowych na jej potrzeby							x

	aktywnie działające organizacje pozarządowe						X	
	współpraca i wymiana doświadczeń pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi						X	
	dobrze przygotowana specjalistyczna kadra							X
	rozbudowana oferta programowa (programy rehabilitacyjne i projekty socjalne) dla osób zaburzonych i chorych psychicznie.						X	
Slabe strony	niewystarczające środki PFRON przeznaczone na wspieranie mieszkańców	X						
	deficyty w koordynacji działań na rzecz osób działań niepełnosprawnych;			X				
	problemy we właściwym wykorzystywaniu istniejącego zasobu infrastrukturalnego dla mieszkańców			X				
	ograniczony dostęp do usług rehabilitacyjnych			X				
	brak pełnych danych o rzeczywistej liczbie i skali potrzeb osób niepełnosprawnych (w szczególności osób starych)		X					
	deficyty w przepływie informacji o ofercie dla osób niepełnosprawnych w mieście			X				

6.Zewnętrzne uwarunkowania strategiczne niepełnosprawności								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Szanse	zaangażowanie środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocową						X	
	pozyskiwanie środków zewnętrznych							X
	upowszechnianie problematyki w mediach						X	
	udział w kampaniach społecznych						X	
	rozwój dostępu do nowoczesnych systemów informacyjnych						X	
Zagrożenia	niekorzystna sytuacja ekonomiczno-gospodarcza	X						
	zagrożone poczucie bezpieczeństwa socjalno-		X					

	społecznego							
	niewystarczająca liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych		x					
	wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze	x						
	wzrost liczby osób niepełnosprawnych psychicznie i zagrożonych niepełnosprawnością psychiczną		x					

7.Wewnętrzne uwarunkowania strategiczne kwestii seniorów								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Mocne strony	funkcjonowanie placówek dziennego pobytu oraz placówek stacjonarnych						x	
	realizacja usług dla ludzi starszych zgodnie z określonym standardem						x	
	dobrze przygotowana kadra służb społecznych							x
	funkcjonowanie licznych klubów seniora i Uniwersytetu trzeciego Wieku						x	
	działalność licznych i zróżnicowanych organizacji wsparcia dla seniorów						x	
	aktywny udział podopiecznych placówek w życiu środowiska lokalnego					x		
	systematyczny rozwój wolontariatu seniorów					x		
Slabe strony	deficyt opieki indywidualnej wynikającej z ograniczonych możliwości systemu wsparcia		x					
	nadal ograniczona dostępność do placówek i usług z zakresu pomocy społecznej		x					
	ograniczone możliwości finansowe gminy (w szczególności partycypacja w kosztach pobytu w dps)	x						
	niepełna diagnoza sytuacji i skali potrzeb osób starszych		x					
	wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze z	x						

	zakresu pomocy społecznej							
	deficyt miejsc opieki całodobowej	x						

8.Zewnętrzne uwarunkowania strategiczne kwestii seniorów								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Szanse	uwzględnianie problemów osób starszych w procesach kształcenia i wychowania młodego pokolenia						x	
	wdrażanie rozwiązań i modeli wsparcia odpowiadających standardom unijnym							x
	kampanie edukacyjne z wykorzystaniem lokalnych mediów					x		
Zagrożenia	brak dokładnego rozpoznania potrzeb wśród osób starszych		x					
	wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców	x						
	zmiany społeczne powodujące marginalizację ludzi w wieku podeszłym i rozluźnienie tradycyjnych więzi rodzinnych			x				
	złożona sytuacja finansowa kraju		x					
	zmiana modelu rodziny wielopokoleniowej na jedno-dwupokoleniową		x					

9.Wewnętrzne uwarunkowania strategiczne uzależnień i kwestii przemocy w rodzinie								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Mocne strony	stabilne środki finansowe na profilaktykę uzależnień							x
	zróżnicowana oferta pomocy (poradnie, punkty konsultacyjne, świetlice socjoterapeutyczne, środowiska samopomocowe)						x	
	wykwalifikowana kadra realizująca programy							x
	dobrze funkcjonująca baza leczenia odwykowego;						x	

	wyspecjalizowane organizacje pozarządowe						X	
	ściśła współpraca władz lokalnych i regionalnych z gminnymi jednostkami organizacyjnymi i instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi						X	
	zróżnicowana oferta pomocy dla ofiar przemocy oraz programów terapeutycznych dla sprawców przemocy.					X		
Słabe strony	niedostateczne zaangażowanie społeczności lokalnej w działania pomocowe			X				
	ograniczone możliwości wsparcia dla osób kończących leczenie			X				
	niedostateczna baza dla ofiar przemocy w rodzinie	X						
	ograniczone możliwości pracy ze sprawcami przemocy			X				
	niedostateczny przepływ informacji	X						

10.Zewnętrzne uwarunkowania strategiczne kwestii uzależnień i kwestii przemocy w rodzinie								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Szanse	postrzeganie uzależnień oraz przemocy jako problemu społecznego						X	
	wzrost świadomości społecznej nt zagrożeń oraz możliwości korzystania z oferty pomocowej					X		
	dostępność ogólnopolskich rekomendowanych programów edukacyjnych i profilaktycznych						X	
	wzrastająca liczba organizacji pozarządowych zaangażowanych w budowanie systemu wsparcia						X	
	aktywność młodzieżowych liderów promocji zdrowia						X	
	obecność WOTUiW						X	
Zagr	ograniczone możliwości diagnozowania innych uzależnień			X				

	ubożenie rodzin uzależnionych		X					
	niekorzystna sytuacja społeczno-gospodarcza;		X					
	stała obecność reklamy alkoholu, wszechobecność filmów i gier dla dzieci/młodzieży z przemocą w tle		X					
	obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, narkotykowej, tytoniowej, wzrost patologii, przemocy i agresji wśród młodzieży, nowe środki psychoaktywne/dopalacze	X						
	społeczne przyzwolenie na przemoc - rodzina za zamkniętymi drzwiami	X						
	upadek autorytetów		X					

11. Wewnętrzne uwarunkowania strategiczne bezdomności i marginalizacji społecznej								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Moene strony	dostateczna infrastruktura stacjonarna dla bezdomnych							X
	standaryzacja usług dla osób bezdomnych					X		
	stały monitoring problemu bezdomności i marginalizacji						X	
	informacja dla bezdomnych o ich prawach i możliwościach						X	
	udział organizacji pozarządowych w niesieniu pomocy osobom wykluczonym						X	
	realizacja indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności						X	
	specjalistyczna kadra							X
	wystarczająca liczba miejsc noclegowych dla osób bezdomnych							X
Slabe	zagrożenie wzrostem bezdomności na terenie miasta, w związku z podniesieniem jakości usług oferowanych osobom bezdomnym (baza			X				

	noclegowa)- bezdomni napływający z innych miast							
	brak odpowiedniej infrastruktury na poziomie lokalnym dla osób wychodzących z bezdomności oraz opuszczających zakłady karne		x					
	niewystarczająca ewaluacja realizowanych programów		x					
	ograniczona liczba mieszkań komunalnych	x						
	niewielka ilość podmiotów ekonomii społecznej	x						

12.Zewnętrzne uwarunkowania strategiczne bezdomności i marginalizacji społecznej								
Nazwa czynnika		Siła oddziaływania czynnika						
		-3	-2	-1	0	1	2	3
Szanse	angażowanie mediów w sprawy bezdomności						x	
	rozwój współpracy między organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi i rządowymi						x	
	realizacja działań w zakresie budownictwa socjalnego i komunalnego						x	
	dostępność programów rządowych na rzecz przeciwdziałania bezdomności						x	
Zagrożenia	niedostatek programów dla osób bezdomnych			x				
	niekorzystna sytuacja ekonomiczno-społeczna	x						
	brak akceptacji społecznej dla wykluczonych		x					
	brak programów readaptacji dla osób opuszczających zakłady karne	x						
	bierność osób marginalizowanych		x					

5. Misja i cele strategiczne z kierunkami działań

5.1. Misja

TORUŃ MIASTEM WSPIERAJĄCYM **RODZINĘ** ORAZ DAŻĄCYM – W OPARCIU O **PARTNERSTWO** PUBLICZNO SPOŁECZNE - DO ZAPEWNIENIA **BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO** MIESZKAŃCOM POPRZEZ ICH **AKTYWIZACJĘ I INTEGRACJĘ.**

W związku z misją, samorząd Miasta Torunia wskazuje na cztery najważniejsze priorytety, na których zamierza skoncentrować lokalną politykę społeczną.

Rodzina, jako grupa pierwotna pełniąca liczne funkcje zarówno wobec swoich uczestników jak i otaczającej ją rzeczywistości społecznej, winna cieszyć się wsparciem w każdym obszarze jej funkcjonowania. Na szczególną uwagę zasługują rodziny niepełne, rodziny wielodzietne, rodziny z osobami niepełnosprawnymi - jako bardzo często żyjące na pograniczu ubóstwa. System pomocy społecznej i system świadczeń rodzinnych musi być szczególnie wyczulony na jej sytuację materialną oraz pojawiającą się w nich przemoc, uzależnienia, problemy opiekuńczo wychowawcze.

Bezpieczeństwo socjalne m.in. poprzez pracę, determinującą rozwój kapitału społecznego, wiąże w swoim obszarze znaczeniowym nie tylko konieczność rozwiązywania kwestii bezrobocia, minimalizację ubóstwa, dając podstawę bytu Torunianom ale także aktywizację społeczności lokalnej, konieczność przygotowania jej uczestników do zatrudnienia w licznych obszarach wymagających zarówno wykształcenia wyższego jak i zawodowego.

Dostosowanie oferty kształcenia do wymogów rynku pracy oznacza nieustanne podnoszenie, jakości kształcenia na wszystkich jego szczeblach, jak również kształtowanie odpowiedniej oferty programowej zarówno dla młodzieży jak i innych grup wiekowych, nie wyłączając także osób starszych.

Aktywizacja i integracja, zapewnia całej społeczności spójność, przeciwdziała ekskluzji społecznej prowadzącej do zupełnego zerwania naturalnych więzi we wspólnocie lokalnej. Przeciwdziałanie powstawaniu enklaw biedy, aktywizowanie osób w wieku senioralnym, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, winno być udziałem nie tylko instytucji miejskich, ale także współdziałających w tym obszarze organizacji pozarządowych. Współdecydowanie o kierunkach rozwoju, zawiązywanie partnerstw, powoływanie do funkcjonowania kolejnych podmiotów ekonomii społecznej, winny w ciągu całego okresu programowania przynieść pożądane efekty.

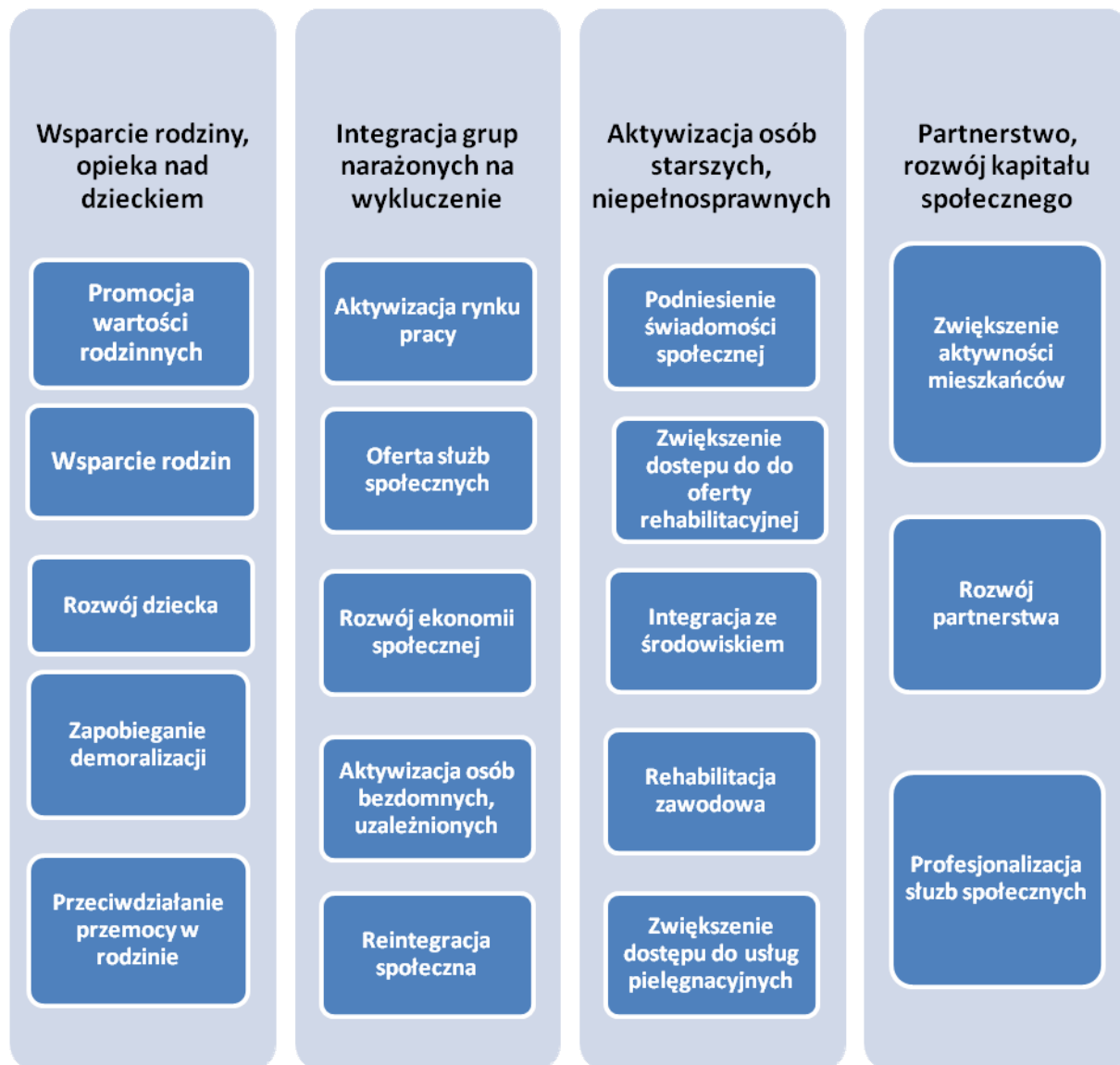
Partnerstwo - oznacza istotną relację instytucji publicznych wobec organizacji pozarządowych. Partnerska realizacja oznacza nie tylko wspólne wykonywanie poszczególnych zadań z obszaru polityki społecznej, ale współdecydowanie o kierunkach jej rozwoju i realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Nieodzowny jest rozwój kapitału społecznego, który warunkuje obywatelską realizację zadań.

Zaproponowane przez Zespól cele strategiczne w sposób bezpośredni odwołują się do najważniejszych sformułowań wyrażonych w misji:

- **kwestie rodziny** ujęte są w pierwszym celu strategicznym,
- **kwestie bezpieczeństwa socjalnego** ujęto w szeroko formułowanym celu drugim, który łączy w sobie także obszar problemowy związany z **integracją społeczną**,
- z integracją związana jest także sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych, ale z uwagi na wzrastający zasięg tej kwestii zdecydowano o wyodrębnieniu trzeciego celu strategicznego,
- czwarty cel strategiczny odnosi się do partnerstwa i kształtowania roli organizacji pozarządowych, których rola winna systematycznie wzrastać w obszarze koordynacji i współzarządzania obszarem lokalnej polityki społecznej. W tym obszarze niezwykle ważne jest wzmocnienie **kapitału społecznego**, umożliwiającego większą aktywność obywateli i przelamywanie trudnych sytuacji życiowych.

5.2. Ramowy kształt misji i obszarów strategicznych i operacyjnych

Rodzina - Bezpieczeństwo socjalne - Integracja - Partnerstwo

5.3.Szczegółowa siatka celów strategicznych i celów operacyjnych

1.Cel strategiczny nr 1: Zintegrowany system wsparcia rodziny i opieki nad dzieckiem

- 1.1. Wspieranie działań służących promowaniu wartości rodziny, małżeństwa i dzietności oraz wzmocnieniu trwałości rodziny;
- 1.2. Profilaktyka i wsparcie rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji;
- 1.3. Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych;
- 1.4. Rozwój zintegrowanego systemu zapobiegania przestępczości, demoralizacji oraz uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży;
- 1.5. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;

2. Cel strategiczny nr 2: Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym

- 2.1. Aktywizacja rynku pracy;
- 2.2. Efektywna i zintegrowana oferta służb zatrudnienia, pomocy społecznej i organizacji pozarządowych;
- 2.3. Rozwój ekonomii społecznej i innych form na rzecz integracji społecznej;
- 2.4. Wsparcie i aktywizacja osób bezdomnych, zagrożonych bezdomnością i uzależnionych;
- 2.5. Reintegracja społeczna;

3. Cel strategiczny 3: Zintegrowany system wsparcia i aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych

- 3.1. Podniesienie świadomości społecznej w zakresie praw i uprawnień osób starszych i niepełnosprawnych;
- 3.2. Zwiększenie dostępu osób starszych i niepełnosprawnych do opieki medycznej i rehabilitacji;
- 3.3. Zintegrowanie osób starszych i niepełnosprawnych ze środowiskiem;
- 3.4. Rozwijanie zróżnicowanych form rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia osób niepełnosprawnych;
- 3.5. Rozwijanie systemu opieki pielęgnacyjnej w środowisku;

4. Cel strategiczny 4: Partnerstwo na rzecz aktywizacji podmiotów lokalnych i budowy kapitału społecznego

- 4.1. Zwiększenie udziału i roli sektora niepublicznego oraz aktywności mieszkańców w realizacji zadań społecznych;
- 4.2. Partnerstwo z sektorem obywatelskim;
- 4.3. Profesjonalizacja służb społecznych.

Cel strategiczny nr 1: Zintegrowany system wsparcia rodziny i opieki nad dzieckiem

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
1.1. Wspieranie działań służących promowaniu wartości rodziny, małżeństwa i dietności oraz wzmocnieniu trwałości rodziny			
1.1.1. Edukacja społeczna na rzecz budowania pozytywnego wizerunku rodziny, w tym rodziny wielodzietnej (konferencje, wystawy, kampanie społeczne, współpraca z mediami).	MOPR, WZiPS, NGO.	Na bieżąco.	Liczba zorganizowanych warsztatów i konferencji, kampanii ¹ .
1.1.2. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną (organizowanie imprez, festynów).	MOPR, WZiPS, organizacje kościelne.	Na bieżąco.	Liczba imprez, festynów, Liczba osób uczestniczących.
1.1.3. Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz wzmocnienia relacji wewnątrzrodzinnych (małżonkowie, rodzice – dzieci, międzypokoleniowe)	MOPR, WZiPS, organizacje kościelne.	Na bieżąco.	Liczba realizowanych projektów i programów. Liczba osób uczestniczących.
1.1.4. Wzmocnienie roli rodziny w procesie wychowania dziecka i opieki nad osobami starszymi.	MOPR, organizacje kościelne.	Na bieżąco.	Liczba realizowanych projektów. Liczba osób uczestniczących.
1.1.5. Inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć promujących i	MOPR, WZiPS, WE, WKu,	Na bieżąco.	Liczba realizowanych projektów i programów

¹ Uwaga dotycząca wskaźników - wskaźniki należy odczytywać w relacji rok do roku. W pierwszym monitoringu określona zostaje wartość wyjściowa, a kolejnych latach wartości należy ponawiać, tak by otrzymać relacje w poszczególnych latach.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
umożliwiających wspólne spędzanie czasu wolnego.	WProm, NGO, organizacje kościelne.		Liczba osób uczestniczących.
1.2.Profilaktyka i wsparcie rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji			
<p>1.2.1.Realizacja Programu Wsparcie Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej w środowisku poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podtrzymywanie kontaktu z rodziną objętą wsparciem; • zapobieganie umieszczaniu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych czy rodzinach zastępczych; • zwiększenie skuteczności działań umożliwiających dzieciom powrót do rodziców naturalnych i monitorowanie ich sytuacji; • podejmowanie działań na rzecz pomocy dzieciom dotkniętym przemocą domową; • tworzenie programów współpracy pomiędzy podmiotami, instytucjami oraz Toruński Centrum na rzecz wspierania rodziny. 	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	<p>Liczba osób objętych pracą socjalną.</p> <p>Liczba powstających punktów konsultacyjnych.</p> <p>Liczba realizowanych programów i projektów socjalnych.</p> <p>Liczba dzieci powracających do rodzin naturalnych.</p> <p>Liczba dzieci i rodzin objętych działaniem placówek środowiskowych.</p> <p>Liczba dzieci objętych pomocą z uwagi na przemoc domową.</p> <p>Liczba mieszkań chronionych przeznaczonych dla młodzieży opuszczającej placówki opiekuńcze.</p>
1.2.2.Zwiększenie pomocy celowej	WE, MOPR ,	Na	Liczba dzieci

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
<p>dla rodzin z dziećmi poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży (programy dożywiania i wsparcia rzeczowego, system stypendialny, organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla wychowujących się w rodzinach o niskim statusie materialnym); <p>zwiększenie dostępności zajęć korekcyjno-kompensacyjnych i wyrównawczych dla dzieci i młodzieży z deficytami edukacyjnymi z wykorzystaniem bazy szkół;</p>	WZIPS, NGO.	bieżąco.	<p>korzystających z dożywiania.</p> <p>Liczba osób objętych świadczeniami rodzinnymi.</p> <p>Liczba dzieci korzystających z zajęć korekcyjno-kompensacyjnych</p> <p>Liczba dzieci korzystających z systemu stypendialnego.</p>
1.2.3.Organizowanie przedsięwzięć umożliwiających wspólne spędzanie czasu wolnego.	MOPR, WZIPS, WE, WKu, WProm, NGO, organizacje kościelne.	Na bieżąco.	<p>Liczba zorganizowanych przedsięwzięć.</p> <p>Liczba uczestników.</p>
1.3.Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych			
<p>1.3.1.Włączenie rodziców do współpracy z placówkami oświatowymi i wychowawczymi w procesach edukacyjnych i wychowawczych poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> zwiększenie uczestnictwa rodziców w przedsięwzięciach poszczególnych placówek; 	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	<p>Liczba uczestników organizowanych przedsięwzięć.</p> <p>Liczba udzielonych porad psychologicznych i pedagogicznych.</p>

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
zwiększenie dostępności i jakości poradnictwa rodzinnego i pedagogiczno-psychologicznego.			
1.3.2.Zwiększenie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży.	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	Liczba osób, które wzięły udział w programach.
1.3.3.Zwiększenie dostępności do istniejących placówek edukacyjnych, kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży.	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	Liczba uczestników imprez sportowo-rekreacyjnych.
1.3.4.Zapewnienie dzieciom i młodzieży dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (zajęcia pozalekcyjne, kluby sportowe i tematyczne).	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	Liczba uczestników zajęć pozalekcyjnych, sportowych, klubowych.
1.3.5.Rozwój usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży, w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • dokształcanie kadry pedagogicznej w celu podniesienia poziomu i jakości oddziaływań wychowawczych (warsztaty, konferencje); • zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej dla 	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	Liczba uczestników szkoleń i warsztatów. Liczba szkoleń i warsztatów.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
<ul style="list-style-type: none"> dzieci i młodzieży (baza i kadra), dokształcanie kadry pomocy społecznej pracującej z rodziną			
1.3.6. Objęcie opieką dziecka poza rodziną biologiczną: <ul style="list-style-type: none"> rozwój zastępczej opieki rodzinnej; minimalizowanie instytucjonalnych form opieki na rzecz rozwoju różnorodnych rodzinnych form opieki zastępczej; dążenie do zabezpieczenia w zasobach gminy mieszkań dla wychowanków opuszczających system opieki zastępczej, w tym organizacja mieszkań chronionych. 	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	Liczba rodzin zastępczych. Liczba mieszkań chronionych. Liczba osób usamodzielnianych.
1.4. Rozwój zintegrowanego systemu zapobiegania demoralizacji i uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży			
1.4.1. Kształcenie młodzieżowych liderów promocji zdrowia i wspieranie edukacji rówieśniczej	WZiPS, MOEiPU, NGO.	Na bieżąco.	Liczba przeszkolonych liderów. Liczba zorganizowanych akcji profilaktycznych z udziałem liderów
1.4.2. Projektowanie i realizacja Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów	WZiPS, MOEiPU, NGO, organizacje	Na bieżąco.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
Alkoholowych oraz Innych Uzależnień zawierającego m.in. programy i kampanie profilaktyczne oraz zakładający rozwój dostępności pomocy dla osób uzależnionych.	kościelne.		
1.4.3.Rozwój poradnictwa dla dzieci, młodzieży i ich rodzin, w tym zwiększenie opieki psychologicznej i pedagogicznej w szkołach.	WE, WZiPS, MOPR, MOEiPU, NGO, organizacje kościelne.	Na bieżąco.	Liczba udzielonych porad. Liczba psychologów i pedagogów w szkołach.
1.4.4.Kontynuacja i rozwój systemu monitorowania bezpieczeństwa (m.in. w szkołach, miejscach gromadzenia się młodzieży).	WZiPS, SM.	Na bieżąco.	Liczba wdrożonych rozwiązań technicznych i organizacyjnych.
1.4.5.Rozwój współpracy wyspecjalizowanych podmiotów na rzecz ograniczania skali problemu uzależnień.	SM, AŚ, MOEiPU, NGO, organizacje kościelne.	Na bieżąco.	Liczba podpisanych porozumień. Liczba wspólnych projektów.
1.5.Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie			
1.5.1.Profesjonalizacja Zespołu Interdyscyplinarnego poprzez szkolenia i zajęcia warsztatowe jego uczestników.	MOPR, WZiPS, MOEiPU.	Na bieżąco.	Liczba szkoleń.
1.5.2.Realizacja Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Toruniu.	MOPR, ZI, MOEiPU, WE, Policja, NGO, organizacje kościelne.	Na bieżąco.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Cel strategiczny nr 2: Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
2.1. Aktywizacja rynku pracy			
2.1.1. Wspieranie rozwoju gospodarczego wykorzystującego potencjał turystyczny i naukowy Torunia oraz dogodnego położenia miasta w systemie komunikacyjnym województwa i kraju.	PUP .	Na bieżąco.	Liczba nowoutworzonych miejsc pracy w wybranych sektorach.
2.1.2. Wspieranie samo zatrudnienia i tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze mikro i małych przedsiębiorstw.	PUP.	Na bieżąco.	Liczba dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Liczba refundacji na wyposażenie/wyposażenie miejsc pracy (formy subsydiowane).
2.1.3. Wspierania powstawania spółdzielni socjalnych.	PUP, MOPR, NGO.	Na bieżąco.	Liczba utworzonych spółdzielni Liczba miejsc pracy utworzonych w spółdzielniach socjalnych.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
2.2.Efektywna i zintegrowana oferta służb zatrudnienia, pomocy społecznej i organizacji pozarządowych			
2.2.1.Systemowa integracja działań służb zatrudnienia i pomocy społecznej w obszarze wykluczenia społecznego.	PUP, MOPR, NGO.	Na bieżąco.	Liczba osób zaktywizowanych w ramach poszczególnych instrumentów.
2.2.2.Harmonizacja rynku pracy poprzez rozwój metod i form współpracy PUP z przedsiębiorcami.	PUP .	Na bieżąco.	Wskaźnik deficytowych i nadwyżkowych zawodów.
2.2.3.Dostosowanie i uelastycznienie oferty PUP do zmieniających się potrzeb na rynku pracy.	PUP, WE, pracodawcy.	Na bieżąco.	Liczba osób objętych nowymi metodami pracy i programami/ projektami specjalnymi.
2.3.Rozwój ekonomii społecznej i innych form na rzecz integracji społecznej			
2.3.1.Działania podejmowane w celu mobilizowania klientów do poszukiwania zatrudnienia i usamodzielniania się - rozwój systemu kontraktów socjalnych.	MOPR, PUP, NGO.	Na bieżąco.	Liczba zawartych kontraktów socjalnych.
2.3.2.Rozwój aktywnych form pomocy i integracji społecznej – prowadzenie Klubów Integracji Społecznej oraz Centrum Integracji Społecznej na terenie gminy.	MOPR, WZiPS, PUP, NGO.	Na bieżąco.	Liczba uczestników CIS/KIS.
2.3.3.Promowanie i wdrożenie klauzul społecznych w instytucjach	UMT	Na bieżąco.	Liczba zamówień publicznych

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
samorządowych.			uwzględniających klauzulę społeczną.
2.3.4.Promowanie i rozszerzenie form zatrudnienia socjalnego realizowanego przez CIS i KIS oraz innych projektów dla osób zagrożonych i wykluczonych społecznie m.in. spółdzielnie socjalne i zatrudnienie wspierane.	PUP, NGO, przedsiębiorcy.	Na bieżąco.	Liczba osób objętych zatrudnieniem wspieranym.
2.3.5.Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.	PUP,-WZiPS, MOPR, MOEiPU, NGO.	Na bieżąco.	Procentowy udział osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w podziale na grupy. Liczba osób bezrobotnych objętych pośrednictwem pracy i poradnictwem zawodowym.
2.4.Wsparcie i aktywizacja osób bezdomnych, zagrożonych bezdomnością oraz osób uzależnionych			
2.4.1.Profilaktyka, edukacja i zapobieganie zjawisku bezdomności m.in. poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • realizacja programów aktywizujących społecznie i zawodowo, (kursów, szkoleń, warsztatów, itd.) dla osób zagrożonych bezdomnością; • szkolenia osób pracujących z 	MOPR, MSBM, NGO, MOEiPU.	Na bieżąco.	Liczba programów aktywizujących i szkoleniowych. Liczba osób objętych programami. Liczba szkoleń i prelekcji.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
<ul style="list-style-type: none"> osobami bezdomnymi; systematyczny monitoring problemu bezdomności. 			
<p>2.4.2.Rozwój działań osłonowych m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> zapewnienie schronienia, jednego gorącego posiłku dziennie, odzieży, obuwia i innego niezbędnego zaopatrzenia, rozwijanie pracy socjalnej, pomocy psychologicznej i terapeutycznej – pomoc instytucjonalna; łagodzenie skutków bezdomności w okresie jesienno-zimowym; pomoc w uzyskaniu dla bezdomnych osób starszych i niepełnosprawnych osób zaopatrzenia w niezbędne przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz niezbędny sprzęt rehabilitacyjny. 	MOPR, NGO.	Na bieżąco.	<p>Liczba miejsc noclegowych</p> <p>Liczba osób objętych programem zabezpieczenia osób bezdomnych w okresie jesienno-zimowym.</p> <p>Liczba osób bezdomnych skierowanych do DPS, ZOL.</p> <p>Liczba osób zaopatrzonych w środki ortopedyczne i sprzęt rehabilitacyjny.</p>
<p>2.4.3.Działania aktywizujące prowadzące do usamodzielnienia osób bezdomnych poprzez m.in. realizację Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności.</p>	MSBM, MOPR we współpracy z organizacjami pozarządowymi	Na bieżąco.	<p>Liczba programów i projektów.</p> <p>Liczba osób usamodzielnionych.</p> <p>Liczba osób bezdomnych, które uzyskały lokal z zasobów Gminy.</p>
<p>2.4.4.Rozwój i systematyczna modernizacja zasobu mieszkań socjalnych i komunalnych.</p>	ZGM.	Na bieżąco.	<p>Liczba oddanych do użytku lokali socjalnych.</p> <p>Liczba zmodernizowanych lokali.</p>

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
2.4.5. Podejmowanie działań uprzedzających utratę lokalu mieszkalnego poprzez działania oddłużeniowe (m.in. prace społecznie użyteczne, szkolenia w zakresie gospodarowania budżetem domowym).	ZGM, MOPR.	Na bieżąco.	Liczba osób objętych programem oddłużeniowym. Liczba osób objętych szkoleniami,
2.4.6. Realizacja działań wobec osób uzależnionych wynikających z Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi	Na bieżąco.	Zgodnie ze wskaźnikami przyjętymi w programie.
2.4.7. Partnerstwo w działaniach na rzecz osób bezdomnych i uzależnionych poprzez: projekty i programy socjalne.	MOPR, PUP, MSBM we współpracy z organizacjami pozarządowymi	Na bieżąco.	Liczba programów. Liczba osób biorących udział w programach.
2.5. Reintegracja społeczna			
2.5.1. Budowa kapitału społecznego w środowiskach zagrożonych ubóstwem poprzez programy aktywności lokalnej.	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	Liczba realizowanych PAL. Liczba osób objętych PAL.
2.5.2. Rozwój sieci animatorów osiedlowych oraz streetworkingu.	MOPR we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	Liczba animatorów osiedlowych oraz streetworkerów. Liczba osób objętych działaniami.

Cel strategiczny nr 3: Zintegrowany system wsparcia i aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
3.1.Podniesienie świadomości społecznej w zakresie praw i uprawnień osób starszych i niepełnosprawnych			
3.1.1.Wdrażanie i realizacja Programu Działań Miasta Torunia Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych.	WZIPS, WE, WKu, MOPR, PUP we współpracy z organizacjami pozarządowymi	Na bieżąco.	Zgodnie ze wskaźnikami przyjętymi w programie
3.1.2.Upowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób starszych i niepełnosprawnych oraz dostępnych formach pomocy ze pośrednictwem Internetu i mediów lokalnych (prasa, radio, telewizja kablowa).	DPS-y , MOPR, WZIPS , NGO.	Na bieżąco.	Nakład ulotek, informatorów. Liczba spotkań.
3.1.3.Kształtowanie pozytywnych postaw społecznych wobec osób starszych i niepełnosprawnych.	WZiPS, WE, MOPR, DPS-y, NGO.	Na bieżąco.	Liczba spotkań, szkoleń, warsztatów, Liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach, spotkaniach, warsztatach.
3.1.4.Opracowanie i rozpowszechnianie informatorów	WZiPS, MOPR.	Na bieżąco	Liczba rozpowszechnionych

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
dotyczących organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.			informatorów.
3.1.5.Rozwój wolontariatu działającego na rzecz pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.	WZiPS, MOPR, NGO.	Na bieżąco	Liczba wolontariuszy.
3.2.Zwiększenie dostępu osób starszych i niepełnosprawnych do opieki medycznej i rehabilitacji			
3.2.1.Realizacja programów profilaktycznych zapobiegających powstawaniu niepełnosprawności.	WZiPS, NGO.	Na bieżąco	Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych. Liczba osób, które wzięły udział w programach profilaktycznych.
3.2.2.Opracowanie bazy informacyjnej o realizatorach programów na rzecz osób niepełnosprawnych	WZIPS, MOPR, NGO.	Na bieżąco	Liczba informatorów na dostępnych stronach www.
3.2.3.Realizacja Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2012-2014, oraz opracowanie dokumentu programowego na kolejne lata.	WZiPS, MOPR, NGO.	Na bieżąco	Wskaźniki przyjęte w programie.
3.3.Zintegrowanie osób starszych i niepełnosprawnych ze środowiskiem			
3.3.1.Systematyczny lobbing na rzecz łamania barier ograniczających pełne	Instytucje samorządu miejskiego we	Na bieżąco	Liczba zlikwidowanych barier

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
uczestnictwo osób starszych i niepełnosprawnych w społeczeństwie.	współpracy z organizacjami pozarządowymi		architektonicznych. Liczba rozwiązań poprawiających komunikację z osobami niepełnosprawnymi.
3.3.2. Zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym dostępu do powszechnego korzystania ze środków komunikacji miejskiej oraz rozwijanie innych alternatywnych form transportu.	WZiPS, MZK, WE, MZD, NGO.	Na bieżąco	Liczba zakupionych/dostosowanych pojazdów do potrzeb osób niepełnosprawnych. Liczba powstałych innych/alternatywnych form transportu. Liczba dostosowanych przejść dla pieszych do potrzeb osób niepełnosprawnych.
3.3.3. Zwiększenie uczestnictwa osób starszych, niepełnosprawnych w turystyce, sporcie i rekreacji.	WZiPS, WSiT, NGO.	Na bieżąco	Liczba przedsięwzięć sportowych, turystycznych i rekreacyjnych organizowanych dla osób starszych i niepełnosprawnych. Liczba osób, które wzięły udział w imprezie.
3.3.4. Zwiększenie uczestnictwa osób starszych i	Wku, WZiPS, Miejskie	Na bieżąco	Liczba zorganizowanych

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
niepełnosprawnych w działalności kulturalnej.	Instytucje Kultury, NGO		przedsięwzięć kulturalnych z udziałem osób starszych i niepełnosprawnych . Liczba osób które wzięły udział w imprezach.
3.3.5.Rozwój działalności klubów seniora oraz oferty edukacyjnej dla seniorów	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco.	Liczba osób korzystających z klubów seniora i ofert edukacyjnych
3.3.6.Realizacja programów oraz prowadzenie działań integrujących ze środowiskiem osoby z obniżoną sprawnością intelektualną.	WZiPS, WE, NGO.	Na bieżąco.	Liczba przeprowadzonych inicjatyw integracyjnych. Liczba uczestników ww imprez.
3.4.Rozwijanie zróżnicowanych form rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia osób niepełnosprawnych			
3.4.1. Rozwijanie systemu informacji o ofercie z zakresu rehabilitacji zawodowej.	PUP	Na bieżąco.	Liczba beneficjentów
3.4.2.Realizowanie szkoleń i kursów dla osób niepełnosprawnych chcących podnieść swoje kwalifikacje zawodowe lub chcących się przekwalifikować zawodowo.	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z organizacjami pozarządowymi	Na bieżąco.	Liczba osób niepełnosprawnych objętych szkoleniami/kursami mającymi na celu podniesienie ich

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
			kwalifikacji zawodowych.
3.4.3.Promowanie i wspieranie pracodawców w tworzeniu i przystosowaniu stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych stosownie do potrzeb i możliwości.	PUP, NGO.	Na bieżąco	Liczba nowych/dostosowanych miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych. Liczba miejsc pracy utworzonych w systemie zatrudnienia wspomaganego.
3.4.4.Promowanie i wspieranie zatrudnienia wspomaganego w tworzeniu i przystosowaniu stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych stosownie do potrzeb i możliwości.	PUP, NGO.	Na bieżąco	Liczba nowych/dostosowanych miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych. Liczba miejsc pracy utworzonych w systemie zatrudnienia wspomaganego.
3.4.5.Wspieranie osób niepełnosprawnych do podejmowania własnej działalności gospodarczej.	PUP, NGO	Na bieżąco	Liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono pożyczek/wsparcia finansowego. Liczba osób niepełnosprawnych, które założyły własną działalność gospodarczą.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
3.5.Rozwijanie systemu opieki pielęgnacyjnej w środowisku			
3.5.1.Promocja i rozwój środowiskowych form opieki (grupy pomocowe, wsparcia i sąsiedzkie, opiekuńcze usługi domowe).	MOPR, WZiPS, NGO, organizacje kościelne	Na bieżąco	Liczba osób objętych usługami.
3.5.2.Rozwój i modernizacja placówek wsparcia dziennego.	UMT, MOPR, NGO	Na bieżąco	Liczba nowych/rozbudowanych placówek. Liczba osób objętych usługami.
3.5.3.Rozbudowanie usług wspomagających osoby starsze w miejscu zamieszkania (m.in. transportowych, gastronomicznych, pralniczych).	WZiPS, MOPR, NGO.	Na bieżąco.	Liczba osób korzystających z usług.
3.5.4.Promowanie rodzinnych form wsparcia, w tym rodzinnych domów pomocy społecznej, mieszkań chronionych.	MOPR, WZiPS, NGO.	Na bieżąco.	Liczba publikacji i przyjmowanych rozwiązań organizacyjnych.
3.5.5.Systematyczne podnoszenie jakości usług opiekuńczych środowiskowych i instytucjonalnych.	Instytucje samorządu miejskiego we współpracy z NGO	Na bieżąco.	Liczba nowych rozwiązań. Liczba szkoleń dla osób świadczących usługi opiekuńcze.
3.5.6.Rozwój instytucjonalnych usług pielęgnacyjno-opiekuńczych – zwiększenie liczby miejsc w zakładach opieki długoterminowej (pielęgnacyjno-opiekuńczych i opiekuńczo-leczniczych).	UMT, NGO, organizacje kościelne.	Na bieżąco.	Liczba miejsc w placówkach/zakładach

Cel strategiczny nr 4: Partnerstwo na rzecz aktywizacji podmiotów lokalnych i budowy kapitału społecznego

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
4.1. Zwiększenie udziału i roli sektora niepublicznego oraz aktywności mieszkańców w realizacji zadań społecznych			
4.1.1. Wspieranie inicjatyw społecznych podejmowanych przez organizacje pozarządowe na rzecz rozwiązywania i zapobiegania problemom społecznym.	UMT.	Na bieżąco.	Liczba udzielonych dotacji . Liczba NGO, które uzyskały wsparcie pozafinansowe.
4.1.2. Rozwój poradnictwa zwiększającego samodzielność obywatelską, w tym wspieranie działań na rzecz tworzenia aktywnych środowisk lokalnych (jak koalicje mieszkańców) oraz wspieranie postaw obywatelskich i lokalnych inicjatyw obywatelskich (wzmocnienie identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowanie za nie odpowiedzialności).	Rady Okręgów, NGO.	Na bieżąco.	Liczba zrealizowanych projektów.
4.1.3. Stworzenie mechanizmów wzajemnego wspierania się samorządu i obywateli w podejmowaniu decyzji w obrębie polityki społecznej.	UMT, Rady okręgów.	Na bieżąco.	Liczba przyjętych rozwiązań organizacyjnych.
4.1.4. Wzmocnienie oraz rozwój dialogu i komunikacji społecznej z partnerami pozarządowymi i mieszkańcami.	WKSIL.	Na bieżąco.	Liczba dokumentów poddawanych konsultacjom.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
4.2.Partnerstwo z sektorem obywatelskim			
4.2.1.Zintensyfikowanie współpracy z partnerami pozarządowymi (powierzenie i wspieranie oraz koordynacja wspólnych działań).	UMT.	Na bieżąco.	Liczba przekazywanych do realizacji zadań publicznych. Liczba wspólnie realizowanych działań.
4.2.2.Utworzenie stałych platform wymiany informacji i doświadczeń.	UMT.	Na bieżąco.	Liczba przyjętych rozwiązań organizacyjnych.
4.2.3.Wspieranie rozwoju sektora pozarządowego i wolontariatu.	WKSil	Na bieżąco.	Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z gminą Liczba wolontariuszy.
4.3.Profesjonalizacja służb społecznych			
4.4.1.Wzmocnienie i rozwijanie umiejętności pracowników socjalnych działających na rzecz pełniejszej integracji społecznej klientów pomocy społecznej poprzez systematyczne ich doszkalcenie.	MOPR	Na bieżąco.	Liczba zorganizowanych szkoleń. Liczba uczestników szkoleń.
4.4.2.Badanie poziomu satysfakcji odbiorcy zadań społecznych.	MOPR, UMT	Na bieżąco.	Liczba przeprowadzonych badań. Liczba wniosków z badań wdrożonych do realizacji.
4.4.3.Upowszechnianie informacji o aktualnej ofercie i formach	MOPR	Na bieżąco.	Nakład materiałów informacyjnych.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
świadczeń pomocowych.			Liczba informacji na stronie www

6. Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegać będą na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych kwestii społecznych.

Podstawowym celem wyżej wymienionych działań będzie dostarczenie samorządowi gminy praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji dotyczących przedsięwzięć planowanych do realizacji w danym roku budżetowym.

Wdrażanie strategii monitorowane będzie na bieżąco przez realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań. Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez MOPR w formie raportów rocznych. Celem skutecznego i sprawnego opracowywania raportów Prezydent Miasta Torunia powoła zespół zadaniowy.

Raport roczny zawierać będzie również propozycje nowych rozwiązań bądź modyfikację dotychczasowych działań stosownie do zmieniających się potrzeb. Raport , zaopiniowany przez Komisję Bezpieczeństwa, Polityki Społecznej i Zdrowia, Prezydent Miasta Torunia przedstawiać będzie Radzie Miasta Torunia w terminie do 31 maja każdego roku.

6.1 Wskaźniki

W ocenie wdrażanych działań wykorzystane obok wskaźników przedstawionych przy poszczególnych kierunkach działań, dla oceny całości wdrożenia powinny być wzięte pod uwagę wskaźniki:

– **społeczne**, odzwierciedlające wartości zakładane do ich realizacji i ukierunkowujące proces rozwoju, w tym m.in.:

- dane statystyczne w obszarze dotyczącym ludności – np. przyrost naturalny, saldo migracji, dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych, liczba podopiecznych pomocy społecznej;
- w obszarze dotyczącym rynku pracy – np. udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo, udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych z podziałem na poziom i kierunek wykształcenia, liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy oraz te same wskaźniki w odniesieniu do osób bezrobotnych niepełnosprawnych;
- w obszarze dotyczącym edukacji i poziomu wykształcenia – np. liczba ludności z wykształceniem wyższym, liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim;
- wskaźniki społeczne – liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, liczba osób opuszczających system pomocy społecznej, wychodzących z bezdomności, uzależnienia, liczba utworzonych mieszkań chronionych dla różnych grup potrzebujących, liczba inicjatyw społecznych w obszarze aktywizacji i integracji społecznej i zadań zleconych w tym zakresie (grupy wsparcia, rodzinne formy opieki nad dziećmi, seniorami i niepełnosprawnymi).

– **ekonomiczne**: stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.

6.2. Sposób realizacji strategii i jej ramy finansowe

Warunkiem realizacji, skuteczności i efektywności Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie zabezpieczenie przez gminę zasobów umożliwiających budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań.

Programy, w zależności od charakteru danego projektu, będą realizowane w różnych okresach: od kilku miesięcy, poprzez roczne aż do kierunkowych – kilkuletnich. Projekty

będą realizowane w ramach własnych zasobów samorządu przy partnerskim udziale organizacji pozarządowych oraz instytucji i podmiotów zewnętrznych.

Przewiduje się, że źródłami finansowania działań będą środki własne gminy, pozyskane środki zewnętrzne krajowe i europejskie. Priorytetowe znaczenie będą miały projekty realizowane w oparciu o montaż finansowy z różnych źródeł.

Realizowane projekty powinny cechować się efektywnością, skutecznością i celowością.

- **Efektywność** – relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania, a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Optymalną efektywność można osiągnąć dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, winny rozwiązywać jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych, a także służyć zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnosić poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa przy oszczędnym i wydajnym gospodarowaniu posiadanymi środkami.
- **Skuteczność** – zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).
- **Celowość** – dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

Środki finansowe na realizację zapisów strategicznych zawarte są w budżecie miasta Torunia. Ich wysokość corocznie ustala Rada Miasta na podstawie projektu budżetu przedłożonego przez Prezydenta Miasta Torunia. Przyjmując należy, że wysokość środków będzie zmieniała się w zależności od nasilania się zdiagnozowanych potrzeb społecznych.

7. Zakończenie

Autorzy niniejszego dokumentu dziękują wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do jego powstania – w szczególności za udostępnienie danych niezbędnych do rzetelnej oceny aktualnej sytuacji społecznej. Dokument wyznacza kierunki lokalnej polityki społecznej, która uwzględnia potrzeby każdego mieszkańca niezależnie od jego statusu materialnego i prowadzi do realizacji założonej misji - przyjętej w niniejszej Strategii.

Realizacja celów zapisanych w dokumencie strategicznym możliwa będzie dzięki wspólnej pracy dotychczasowych koalicjantów oraz nowych sojuszników zainteresowanych działaniami na rzecz mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zbudowana siatka celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań uwzględnia najistotniejsze obszary życia społecznego, które winny być sferą oddziaływania samorządu, by jakość życia mieszkańców Torunia ulegała systematycznej poprawie. Samorząd lokalny, jako kreator lokalnych rozwiązań, poprzez budowę kapitału społecznego swoich mieszkańców, dla nich i przez nich, wzmacnia naturalne sieci wsparcia, wspiera rodzinę w jej naturalnym środowisku, stara się redukować skutki społeczne bezrobocia, ekskluzji społecznej, bezdomności, uzależnień, włączając w te procesy organizacje pozarządowe jako partnera sprawdzonego i oczywistego. Należy wszakże pamiętać, że strategia jest tylko konstrukcją, która dopiero po wypełnieniu realnymi działaniami, przełoży się na wymierną poprawę jakości życia Torunian.

8. Wykaz skrótów użytych w strategii

KIS	Klub Integracji Społecznej.
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Toruniu.
MOEiPU	Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień w Toruniu.
NGO	Organizacje Pozarządowe.
PAL	Program Aktywności Lokalnej.
PUP	Powiatowy Urząd Pracy dla miasta Torunia.
UMT	Urząd Miasta Torunia.
WE	Wydział Edukacji Urzędu Miasta Torunia.
WKSil	Wydział Komunikacji Społecznej i Informacji Urzędu Miasta Torunia.
WProm	Wydział Promocji Urzędu Miasta Torunia.
WSiT	Wydział Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Torunia.
WZiPS	Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Torunia.
SM	Straż Miejska w Toruniu.
AŚ	Areszt Śledczy w Toruniu.
MZK	Miejski Zakład Komunikacji w Toruniu.
MZD	Miejski Zarząd Dróg w Toruniu.
ZGM	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Toruniu.
MZI	Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. Rozwiązywania Problemów Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Toruniu.

Aneks: Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi

1.Unijne dokumenty strategiczne

1.1.Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 stanowi strategię wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada ona potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W perspektywie 2020 r. wyznaczonych zostało 5 celów obejmujących:

- zatrudnienie (75 % osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę);
- badania i rozwój oraz innowacje (na inwestycje w badania i rozwój oraz w innowacje powinniśmy przeznaczać 3 % PKB Unii – łącznie ze środków publicznych i prywatnych);
- zmiany klimatu i energię (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20 % w stosunku do poziomu z 1990 r., 20 % energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, a efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20 %);
- edukację (odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10 %, a co najmniej 40 % osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe);
- ubóstwo i wykluczenie społeczne (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln).

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

1.2.Komunikat Komisji Europejskiej „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej”

Komunikat wydany został w dniu 25 października 2011 r. Komisja Europejska zwraca uwagę na znaczącą rolę jaką ekonomia społeczna odgrywa w strategii Europa 2020 w aspekcie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego. W gospodarce społecznej w UE zatrudnionych jest ok. 11 mln osób, co stanowi 6% całkowitego zatrudnienia.

Przedsiębiorstwa społeczne posiadają silne zakorzenienie lokalne, realizują cele społeczne i środowiskowe, wzmacniają spójność społeczną oraz zwiększają konkurencyjność gospodarki poprzez swoją innowacyjność. W związku z tym Komisja Europejska w

Komunikacie zaproponowała szereg rozwiązań zmierzających do wzmocnienia roli ekonomii społecznej. Działaniami tymi są:

1) Poprawa dostępu do finansowania realizowana przez:

- uznanie przedsiębiorstw społecznych za priorytet inwestycyjny Europejskiego Funduszu
- Rozwoju Regionalnego (dalej EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (dalej EFS),
- utworzenie ram dla etycznych funduszy inwestycyjnych,
- łatwiejszy dostęp do mikrokredytów;

2) Poprawa promocji ekonomii społecznej za pomocą:

- zwiększenia rozpoznawalności ekonomii społecznej,
- Do gospodarki społecznej zalicza się podmioty o szczególnym statusie prawnym (spółdzielnie, fundacje, stowarzyszenia, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych). Wiele z nich jest przedsiębiorstwami społecznymi.
- utworzenia publicznej bazy danych oznakowań i certyfikatów oraz platformy wymiany danych i informacji,
- zestawienia dobrych praktyk;

3) Poprawa otoczenia prawnego zakładająca:

- wydanie rozporządzenia ustanawiającego statut fundacji europejskiej,
- uproszczenie rozporządzenia w sprawie statutu spółdzielni europejskiej,
- silniejsze wykorzystanie elementu jakości w procedurze zamówień publicznych,
- uproszczenie stosowania zasad pomocy publicznej w przypadku usług społecznych i lokalnych,
- zwiększenie znaczenia kryteriów i warunków pracy w zamówieniach publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie w szczególności w zakresie poprawy promocji ekonomii społecznej.

1.3. Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu: Uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE

Komunikat został wydany w dniu 20 września 2011 r. Komisja podkreśla znaczenia wolontariatu dla tworzenia i rozwijania kapitału ludzkiego i społecznego. Uznaje go za jeden z kluczowych czynników integracji i wzrostu zatrudnienia oraz element poprawy spójności

społecznej. Zaznacza, że wolontariusze uczestniczą w kształtowaniu społeczeństwa europejskiego, a część z nich aktywnie współtworzy Europę obywatelską.

Ponadto wolontariat przyczynia się do realizacji Strategii Europa 2020 (w szczególności do osiągnięcia do 2020 r. docelowej stopy zatrudnienia w UE wynoszącej 75 %). Dzieje się tak, gdyż wolontariat umożliwia zdobywanie i podnoszenie kompetencji oraz przystosowywanie się do zmian na rynku pracy. Oczywiście wolontariat nie może być traktowany jako substytut pracy odpłatnej KE proponuje następujące działania zmierzające do propagowania wolontariatu:

- 1) promowanie wolontariatu transgranicznego we współpracy z państwami członkowskimi oraz poprzez unijne programy finansowania przyczyniające się do mobilności i międzykulturowego nabywania wiedzy przez swoich obywateli oraz do wzmocnienia ich europejskiej tożsamości;
- 2) tworzenie zachęt do wspierania i rozwoju wolontariatu;
- 3) uznawanie kompetencji i umiejętności uzyskanych w ramach wolontariatu jako doświadczeń z uczenia się pozaformalnego;
- 4) wzmocnienie powiązań pomiędzy wolontariatem a ochroną zdrowia i pomocą społeczną, szczególnie w kontekście starzenia się społeczeństw;
- 5) dalsze zorientowanie programów finansowania UE na kwestie wolontariatu oraz wprowadzenie ułatwień w kwestii orientacji w poszczególnych programach finansowych dedykowanych wolontariatowi.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie w szczególności w zakresie promowania i rozwoju wolontariatu.

2.Krajowe dokumenty strategiczne

2.1.Raport Polska 2030

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” stanowi podstawę diagnostyczną dla przygotowywanych strategii rozwoju. Wskazuje następujące wyzwania w perspektywie 2030 r.:

- wzrost i konkurencyjność;
- sytuacja demograficzna;
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy;
- odpowiedni potencjał infrastruktury;
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne;

- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego;
- solidarność i spójność regionalna;
- poprawa spójności społecznej;
- sprawne państwo;
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się także na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie 2030 roku.:

- warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- rozwój produktywności i innowacyjności,
- efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

W aspekcie rozwoju kapitału społecznego, podkreśla się rosnące znaczenie usieciowienia społeczeństwa, niosące za sobą zmianę dotychczasowych więzi społecznych. Podkreślona jest rola nowoczesnych form komunikacji masowej rewolucjonizujących komunikację publiczną. Wzrost kapitału społecznego wymaga stymulowania wzrostu wzajemnego zaufania, naprawy infrastruktury instytucjonalnej państwa, zwiększenia troski o dobro wspólne, poprawy jakości przestrzeni i debaty publicznej, wspierania aktywności obywatelskiej – indywidualnej oraz zinstytucjonalizowanej – oraz zwiększenia roli potencjału kreatywnego i intelektualnego.

2.2.Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Celem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (dalej DSRK) jest analiza oraz charakterystyka warunków niezbędnych dla rozwoju Polski w kluczowych obszarach na tle UE oraz procesów gospodarczych zachodzących w świecie. Na tej podstawie sformułowane są wnioski oraz ich przełożenie na konkretne decyzje oraz propozycje powiązanych z nimi projektów. W DSRK przedstawiono wizję rozwojową w perspektywie do 2030 r., identyfikuje się wyzwania stojące przed gospodarką i społeczeństwem oraz trzy obszary strategiczne: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. Celem jest rozwój mierzony poprawą jakości życia Polaków (wzrost PKB na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej) dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, co pozwala na modernizację kraju.

W DSRK wskazano 11 celów strategicznych, od których zależy skok cywilizacyjny Polski oraz powiązane z nimi projekty do realizacji. W części dotyczącej kapitału społecznego znajdują się m.in.:

- stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej;
- wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

2.3.Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (dalej ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. W ŚSRK, odnosząc się do kluczowych decyzji zawartych w DSRK, wskazuje się strategiczne zadania państwa, których podjęcie jest konieczne w perspektywie najbliższych 10 lat, w celu wzmocnienia procesów rozwojowych. Dodatkowo zawiera ona szacunkowe wielkości potrzebnych środków finansowych. Stanowi ona bazę dla 9 strategii zintegrowanych W ŚSRK wytyczono obszary strategiczne, w których koncentrować się będą główne działania oraz określono, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

W perspektywie niniejszego dokumentu strategicznego szczególnie istotne są:

- wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela;
- rozwój kapitału ludzkiego;
- integracja społeczna;
- zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

2.4.Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020

Dokument obejmuje zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej. W ramach tego obszaru mają być realizowane działania zmierzające do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. W SRKS wskazano, że dla całości przedsięwzięć w ww. obszarze wykorzystane zostaną

doświadczenia we wspieraniu działań. W kolejnej perspektywie finansowej ma nastąpić kontynuacja funkcjonowania m.in. takich działań jak:

- projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej;
- upowszechnienie i wdrażanie rozwiązań zwiększających kontrolę społeczną nad działaniami administracji publicznej wszystkich szczebli;
- stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami;
- różne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum publicznym;
- rozwijaniu i promocji indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej
- odpowiedzialności biznesu;
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu
- społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy;
- stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia
- dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego;
- ułatwienie działalności organizacji obywatelskich;
- wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

2.5.Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,

- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy – ALMP,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
- powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- dostęp do pracowników socjalnych,
- rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- realizacja NSIS przez samorządy terytorialne,
- dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

3.Samorządowe dokumenty strategiczne - Strategia Rozwoju Miasta Torunia

„Strategia Rozwoju Miasta Torunia” została opracowana w 2010 r. i obejmuje perspektywę do 2020 roku. Strategia wyznacza kierunki rozwoju miasta na najbliższe lata. W dokumencie obok wyzwań demograficznych - istotnych z uwagi na sytuację miasta, znalazły się także wyzwania społeczne w których zwrócono uwagę na konieczność rozwoju kapitału społecznego. Wśród celów strategicznych i operacyjnych na szczególną uwagę zasługują:

- 1.1 Rozwój licznych i aktywnych organizacji pozarządowych oraz ich działalności;
- 1.2 Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 1.3 Wsparcie osób niepełnosprawnych w integracji społecznej i zawodowej;

W zapisach tych wskazano, że niemożliwy jest zrównoważony rozwój miasta bez kompensaty deficytów w grupach narażonych na wykluczenie społeczne. W dokumencie wyspecyfikowano przynajmniej sześć enklaw biedy, które wymagają kompleksowych działań zmierzających do integracji środowisk społecznych, przy zastosowaniu odpowiednich instrumentów polityki społecznej.

Przyjmuje się, że polityka społeczna jest uwarunkowana przede wszystkim polityką gospodarczą, ma przy tym ścisłe związki z międzynarodowymi podmiotami realizującymi politykę ochrony zdrowia, politykę zatrudnienia zabezpieczenia społecznego i innych. Polityka społeczna na poziomie lokalnym musi brać pod uwagę uwarunkowania lokalne i opierając się na diagnozie musi przyjmować rozwiązania adekwatne do istniejących potrzeb, stąd też jej łączność ze strategią rozwoju.

Lokalną politykę społeczną należy postrzegać jako jeden z elementów rozwoju lokalnego. Analizując istniejące interakcje pomiędzy polityką społeczną a polityką rozwoju lokalnego proponuje się by korzystać z triady pojęciowej zwierającej się w wielowymiarowości, integralności i interdyscyplinarności. Rozwój ekonomiczny i infrastrukturalny środowiska lokalnego nie powinien odbywać się kosztem działań społecznych, wręcz przeciwnie to rozwój kapitału społecznego i jego wkomponowanie w rozwój gospodarczy gminy powinien być gwarantem jej zrównoważonego rozwoju.